

ספר

צל העולם

שחיבר הגאון המופלא המקובל האלקי
המפורסם החוכן הגדול מהור"ר
מתתיהו בן מהו"רר שלמה דלקארט
זצ"ל מדבר מחדושי ארבע חלקי העולם
ומעניני גן עדן וגהינם וארבע יסודות
בקיצור נמרץ וכלל בו הרבה חכמות
ודברים נוראים מגבורת ה' בבריאותיו
כאשר יראה המעיין במפתחת השערים
והיה זה הספר כמוס באוצר בכתיבת יד
ועתה לזכות הרבים שיכידו וידעו
מנפלאות ה':

הובא לבית הדפוס על ידי הנעלה
כהר"ר וואלף פרנקפורט:

באמשטרדם

תצ"ג לפק

הקדמת המחבר

אמר המחבר חפשתי ומצאתי ספר זה כולל פתח החכמות וציורי השטחיות הממודדים להכדריים ונשלם הספר עליד אחד מחכמי הגוים והנה הוא פפתח השכלי' לבעבור התבאר בו חלקי העולם ומשכנותיו במדינות באיים בימים ובישוב וכל אשר תחת גלגל היומי מבואר בו על דרך הקצור ובפרט · ואשתומם על המחזה ואומר אהה ה' מדוע ירש בן האמה גאות השכל ובן הגברה ישב בדד וידום · וחפץ בידי יצלי' כי לא לרוב שכלי הרבותי גדר ההעתקה כי אם אל סבת ההבנה במועתק ומעתק והמעתיק מלאו לבו נדבה רוחו לקרב' אל המלאכה להעתיק הספר ונקרא שמו בישראל :

צל העולם והנה נחלק לשלשה חלקים ושערי' תשעה וששים

חלק הראשון ישבו י"ד שערים

א תכלית האדם
ב מדוע נברא העולם
ג מדוע נעש' האדם בצלמו
ד מדוע לא נעשה שלא יחטא
ה איך נמצאו ז' החכמות
ו מג' אומות אשר השכינו הפלוסופים
ז מנהג ז' החכמות
ח מהות הטבע ומפעלו
ט באור הגלגל
י איך נוסדו ארבע התולדות
יא איך הארץ עומדת
יב מהו עוגל הארץ
יג מדוע נעשה עגול
יד תנועות הגלגלים והכוכבים

חלק שני יש בו שבעה ושלשים שערים

א מבוא החלק
ב התבאר' הארץ בחלקי'
ג גן עדן הארצי
ד מארץ הי"נד
ה במדינות הי"נד והכדתו
ו מן שרפי הי"נד
חיעליות

ז תועליות אבני הי"נד
ח ממדינות ארץ הי"נד
ט ממדינות אסייא צעירה
י מן דגי ארץ אינדיא
יא מאלני ארץ הי"נד
יב ממדינת אירופא
יג בארצות אופריקא
יד באיי הימים ועשרם
טו בשנוי המדינות
יו בארצות הבהמות
יז בארצות העופות
יח בדברים המצויי'
יט בדברים תחת לארץ
ך מקום גהינם ומהותו
כא ביסוד ב' הוא מים
כב איך מים מתוקים
כג בשינוי המעיינות
כד איך תבקע הארץ
כה מרוע הים מלות
כו מן האויר
כז בעננים וגשמים
כח בדבר הכפור והשלג
כט בברד קייצי
ל ברעמים ובזיקים
לא בדברי הרוחות
לב מן האש וסבבי' מדלגי'
לג מן התנינים הפרחים
לד באויר עליוני הזך
לה במחשך גוף הלבנה
לו בימי השבוע
לז בתנועות הגלגל הגדול

חלק שלישי ויש בו שמנה עשר שערים

א בדברי היום והלילה
ב איך תקבל הלבנה מאור
ג בלקות השמש
ד בטבע הגלגל הגדול
ה במדידת הכוכבים
ו מתלמי מלך מצרים
ז איך הצילו החכמות
ח במפתי ימיר"גילא
ט מדוע הוסד הטבע
י במשאים עברו ללמוד
יא מהות פלוסופיא
יב במדידת הארץ
יג מדידת השמש
יד בגודל וגובה הכוכבים
טו סך הכוכבים
טז מרחב גן עדן
יז מן שמי השמים
יח בתענוגי גן עדן

שער א תכלית האדם

עזרי מעם ה' כי בעלות במחשבת היוצר לברא העול' לא לצרכו בראו לא ליתרונו יוסדו כי לא נתעלה בשום דבר מחודש כדכתיב אני ה' לא שניתי לפני ולאחרו' אחד בלי שנוי בלי פירוד בלי חבור בלי ראשי' בלי תכלית אין לו דבר כושן ולא מחודש כי הכל בידו עתים זמנים ימי' שנים חדשים אינם לפניו רגעי חלק . השעה והוא טוב והטוב לו וברע לא יחפוץ וטבעי הרעה מתנגדת וטבע הטובה מתאחתת לכן נשמת האדם היא העולה למעל' ורוח הבהמה שבה אל טבעה תרד למטה לארץ וכמשל האדם לכלי היין השוקט על שמריו כי תמיד היין עולה למעלה והשמרים יורדים למטה בשולי הכלי והעולה הוא הטוב והיורד הוא הרע ולא יעמוד זה בלתי זה והאחד' הרוח הטוב יתאמץ בו להדריכו ולהשב לו ולייסרו עזוב חיי העולם הקצר ורוח הבהמה שבו יתאמץ לאכול ולשתות ולהעמיד הגוף על כן לא יעמיד איש בלתי שניהם והחכם עיניו בראשו לדעת אחר מי ילך אף כי לשניהם יצטרך שמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת כן לא יקנה איש העולם הארוך אם לא בעולם הקצר על כן לא טוב להרחיק רוח הבהמה מכל וכל כדכתיב אל תשקצו את נפשותיכם ואמר"ל אסור לסגף עצמו בתענית ואמר אביי בר בי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא סירותי' אמנם ימשוך איש רובו בכל דרכיו אחרי האנושי ומיעוטו אחרי הבהמיי והיינו דכתיב ראה נתתי לפני היום את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע כלומר בידך הם עשה כטוב בעיניך כי צריך כל איש לשניהם ואמנם יזהר איש לבלתי ירגל ללכת אחרי הבהמיי אם לא להעמיד גופו בשלום :

שער ב מדוע נברא העולם

הנה התבאר כי לא הוצרך היוצר ליצירת העולם כי אם לרוב חסדיו למען ינחלו טובו יתמכו כבוד שפלי רוח נמוכי לב כאשר נראה לעין אשר חלק מהודו לבריותיו והיינו דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה כי בחסד נברא העולם בלי צורך לו ועוד סבה אחרת למען ינחלו וימלאו מספרים מעט הודו מכירי קלת הודו ופלאיו ולראות מידי יום יום גבורותיו. ועלינו לשבח לאשר עשנו לתוע לותינו וכל דרכינו שיגן לחייתינו יוצר כזה יתפאר ויתרומם :

שער ג מדוע נעשה אדם בצלמו

יתברך אלהי עלת העלות אשר יצר את האדם בצלמו ויבחר בו מכל יצוריו מעלה ומטה כאשר נראה כי האדם עליון על כל היצורים כמו שמצינו בשלמה המלך וישב שלמה על כסא ה' שמלך אף על המלאכי' אף על השדי' ולא מצינו מלאך ולא שד מושל על אנשי' ועושה בהם רצונו והטעם כי אין ביצורי' עובד נאמן כאדם כי המלאכי' אין בהם יצר הרע ואין ביניהם הרגל עבירה כי אין בהם רציחה וניאוף וגניבה וגזל ועבודה זרה אמנם בקש היוצר למצוא יצירה אחת יודעת טוב ורע ובעלת יצר טוב ויצר רע אשר תבח' בטוב ותמאס ברע ואז ישמח במעשיו ע"כ יצר האד' בצלמו כלומ' ממוסך מכל חציו מן העליונים וחציו מן התחתוני' ותארו והרגשותיו על כל והשליטו בחושיו לטוב ולרע כי חמשתם לרע ירוצו ולטוב ימהרו וחפזנות הלב ויושר לכתו ׃

שער ד מדוע לא נעשה האדם אשר לא יחטא

הנה הקדמנו בשער ג' אשר חפץ השם ביצירת האדם מכל יצוריו לבעבור היות בו דעת עשות הטוב והרע כי בעשותו הטוב בהכרח לא אליו גמול כי אם תאמר הכסיל אשר קרע כסותו בטבע יש לו יתרון אשר לא יקרע כסות ולא יעשה שטות כי בהכרח לא יוכל ואין לו גמול אל המונע מן ההיזק כן האדם אם נעשה בטבע אשר לא יחטא מה גמולים לו המוכרח עשות הטוב מי יגמול לו אמנם היודע הטוב והרע ותשתאה נפשו הבהמית עשות הרע ויעצור ברוחו ויסבול הלעג והבוז והצער והחוסר כאשר עשו המשאים הקדמונים עזבו חילם נטשו אהלים לבא באשר ימצאו השכל וחכמת הלמודיות לבא אל תכונת העולם ומעשיהו יגעו ומצאו ויסדו שבע החכמות באשר נבאר בעזרת הצור ובישועתו ׃

שער ה איך נמצאו שבע החכמות וסדרם

הנה כבר בארנו מפעל המשאים ולא נודע הסבה ׃ אמת כי בימים הקדמונים העם ההולכים בחשך ולא אור תמהו על הגלגל המקיף והכוכבים בלילה מאירים ושקיעתם למזרח והאחד ממהר בשקיעתו מחבירו וביום ראו השמש זורח מן המזרח ועולה עד חצי היום ובחצי היום עד הערב ישוב על עקביו ובליל' ראו הלבנה פעמים חסיר' פעמים שלימה פעמים מליאה עגולה לז פנו מכל עסקיהם להבין כח הדבר מה היא ובנו בתים בראשי ההרים כאשר עשה תלמי מלך

צרים

מארים להעמיק שאולה להתייאש בדברים אז הבינו פי השמש וכי היא עבדי האדון וכי אין ללבנה אור כי אם משפעת החמה ובהתרחקה ממנה תתמלא פגימתה ובהתקרבה אליה תחסר ומנו ימי החסרה ט"ו ימים וימי התמלאה ט"ו ימים ולזה קראו אדם ימי' והיו מתוכי' בדברים הללו מאתים שנה עד חפשו ומצאו את שבע החכמו' כי על ידי המפעל יכירו כח הפועל ואנה נגלו פלאי השם ליוצריו אם לא בתכונ' עולמו ובפלאי תנוע' הגלגלי' ואשר לא שת לבו לדעתם לא תשה קורת רוח לקונו האמנם במתניו אונו וכוחו בשרירות בטנו:

שער ו משלש אומות אשר השכינו הפלוסופים בעולם

הקדמנו במאמ' איך באו החכמות ואחרי כמו' בתכונ' הדבר נקראו פלוסופים ופי' השם אהבי החכמה אז תקנו בעולם שלש אומות ר"ל הפלוסופים ואנשי המלחמה ועובדי האדמה · העובדי אדמה שפיעו השנים הכותרות הצריך · ואנשי המלחמה הם הפרשים והשרים רוכבי הרכש ממונים לשמור עובדי האדמה בל ירעו בל ישחיתו. כי אלמלא מורא של מלכות איש את רעהו חיים בלעו והפלוסופים מנהיגי השרים מהם תצא תורה ומשפט לעם כדכתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא מי גרם ליואב היות על הצבא דוד עושה משפט וצדקה ולא יעמדו כל אחד לבדו בלתי אם נועדו יחדיו · ואחר אשר התבאר איך נמצא שבע החכמות יש לנו לבאר שמם וטבעם על צד הקצור ובפרט:

שער ז מנהג שבע החכמות ושמותם

הראשונה לכל חכמת היא חכמת הדקדוק ובלעדיה לא יכנס איש בשום חכמה כי היא המלמדת לאד' דעת המבטא ונקרא חכמת המבטא בכל לשון היא מפוארה ובלטי"ן קורין גראמ"טיקא ואלו ידע האדם חכמת הדבור ידע עצות כל לשון מעצמו והמבין יבין כי גדולה חכמת המבטא כי בדבור נעשה העולם בצירוף האות להברתה נגמר הדבר ונעשה המפעל: ב חכמת לוגי"קא היא הכרת אמתות הדבר במופת להוכיח כל דבר איך יצא לאמתו והבדל השקר מן האמת ועל זאת החכמה יסד ארים"טוטלס ז' ספרים כאשר תאמר ראובן הנושא ושמעון הנשוא על דרך המושל עד צד הקצור: ג חכמת

הדינים

הדינים ונקרא חכמת אוריטו"ריקא משם תלא משפט לכל העמים אל עם ועם בתורותיו ולדון נפשות וממונות לחייב את החייב ולזכות את הזכאי: ד' חכמת המנין הנקרא ארימי"טקא קבוע באמצע החכמות כי כולם צריכין אליה כי אין דבר בלי מניין על זאת החכמה מסדו ספרים רבים סרסים ענפים תולאות וחבורים: ה' חכמת התשבורת הנקראת גיאומיי"טריא והיא החכמה המועילה בתכונה מכל החכמות תבונת הכוכבים בגלגלים למלא קשתו' הגלגל ויתרון ומה בין מחלב לשלש ומה מרובע לעגול והעגול למרובע כי מדידת הגלגל של אלכסונן מקרן ראשונה לשלישית וכי אופק כל דבר הוא קו ישר עובר על המרכז ולדעת עובי הכוכב בגלגלו בגובהו ובשפלותו בהיותו ישר או כזור: ו' חכמת הניגון הנקר' מוזי"קא הוא מזג ממסך כל דב' לטבע רך בשירים יש מלות משפטם להגביהם ויש מלו' משפטם להשפילם כאשר תראה בטבעי הרפואה היא חכמת המזג להחזיק אדם בטבעו ולמסך טבעו קם לחם קר לקר לנעבור כי אין חכמה זו מועלת רק לחיי אדם ולצרכו אינה ממנין שבע החכמות כי כל החכמות הם תוריות זולתי זו היא צריכות ואינו מזל בתלמודה: ז' חכמת החזיון הנקראת איסטיר"נומיאה והיא סוף לכל החכמות ממנה יצאו ואליה ישובו כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים וכאשר הם הולכים הם שבים כן תהיה תשובות כל החכמות אל חכמת התכונה כי ימלאו כל המפעל וכל הבוהו ונמלא נדרש בו בשמים ואשר יבא אל תכליה חכמת התכונה ידע כל דבר על פי הטבע כי הבורא ית' ברא הטבע להמציא כל דבר בו ובדבריזה ישכך תלונות הנמלאים מעליו לשלאם ביד פשעם כי הכל היא הטבע זולתי יראה לא בטבע הי' כאש' הקדמנו במאמ' מדוע לא כעשה האדם אשר לא יחטא כי אם היתה התמונה בטבע במלא מוכרח עשו' הטוב ומה גמול ישלם לו ומחכמת התכונה נמלאו כל החכמות כי מי ישכיל ומי יפתח בו ולא ידע שרשי ליכותו ומהותו ולא ישב על חוג ארץ ונטיית השמים ומסילת הכוכבים ומדת גמיהם עם ארכם וגבהם ומתנו תלא רעה וטובה בטבע בגובה הכרכום ובשפלותו בהיותו כזור רע ישר טוב ורבים כאל' במשפטי החזיון למשיג' כי בחכמה זו נגלה העולם והנעלם הנמלא ומגלה בחיוב גדול ממציא מן הכח אל הפועל כאשר בדמיון הגרזן כלי הנגר והמרצע כלי הרצען כן שאר החכמות כלי התכונה כי בלעדיה לא ימצא לעולם כאשר השמש כלי הנפשות וראות הלב ושמחתו ואשר לא ידע מבואו לא יוכל להשקית כפקו [illegible] בלתי ה[illegible] ולזה הוגר

החכם המחבר ספרו להודיע כי כל החכמות ענפי התכונה על כן
בימים קדמונים ערכו כל שרים ומלכים נכספו לשכלים לדעתם ולא
התייחס האדם אל חב ההמון כי אם התוודעו בשכל על חביריו והיו
קורין לו המייחס התוריי גם לבעבור המשילו השכלים התוריים גם
בלשונם הם חפצים בחיוב היות משכיל בהם חפצי ותוריי בכל לשון הם
מועתקים והוא שכל בדבר אמתי אשר הכל מודים בו בגלל כי שכל קיי'
הוא לא ישתנה ואחרי קראנו במבוא השכל כשוב לבאר מהות הטבע
והיכולתו אשר הוא ממט' בכח כל ההוה ובו הופד כל מוסד מתנו פנה
אמנ יתד ממנו תנועת הגלגלים ומאורי הככבים הוא אמיה הוא מקיים
הוא מפס ד למען יהמו עליונים ההמון ילעיגו על חכמה כאריך מטע
בביאור הטבע למען יבינו חסירי הדעת תכונת העולם חולאותיו
ואבנותיו כי הכל בטבע אמנם הטבע דבר מחודש בלי נוצר להעמיד
כל הווים :

שער ח מהות הטבע ומפעלו

יתברך אל שברא את הטבע בראשית כל למען יתהוה בו פי כל
ההוה הנמצא בלתי הטבע לא ימצא דבר ומלאכת הטבע
לא תושבת הוא הפועל הוא המקיים הוא המפסיד הוא המכלה ברצון
יוצרו כאשר יעשה הגרזן והמסמר לפועל הגרזן מחתך והמסמר מקיים
וברצון הפועל כן הטבע עושה ברצון הפועל האמיתי יסד כל הנמצא
בטבע לא ייגע לריק אמנם מפעל הטבע לעולם שלם כאדם וכבהמה
וכי יופסד המנהג בדבר הטבע פותח בו אמנם ברבות המנהג ירד
הטבע כאשר נראה בבהמות נולדות בשני ראשים יקראם בשם רגלים
אחד עז ואחד שפל כן יקרה באנשים כי יולד איש בשש אצבעות אחד
בשנים או בשלשה או מחוסר אבר זרוע ידו שוק לפי הצטרכו לעולם
ופעם יוליד איש שלום ויפה ולא יחסר כל דבר אמנם חבר יגדל על
חבירו או קטן ממנו אחד גדול ואחד קטן אחד שחור ואחד לבן אחד
חכם ואחד שוטה אחד יחכם לעת ילדותו וישטטה לעת זקנותו אחד
נאמן ואחד שקר אחד פתן ואחד כחוש אחד עצב ואחד שמח אחד עז
ואחד שפל אחד זריז ואחד עצל אחד תם ושב ואחד מבולבל איש קומה
יולד קטן ואיש קטן יולד גדול אחד ישית לבו ועסקיו לשכל אחד יעסוק
באומנות אחד כנגד אחד כי הטבע ישים בלב האדם מלאכת לפי טבעו
הכל מאומנות כל אחד לפי טבעו והכנת שכלו ובכמה ענייני מבוונים

בני אדם אחד מחבירו כאשר אמרו רבותינו ז"ל בסנהדרין בשלשה דברי' אדם משתנה מחבירו בקול ובמראה ובדעת כי אם ישמעו קולות בני אדם שוים יבא אדם לאשת חבירו בלילה המכרת אשה בקולה ואם לא ישתנה מראות יבא איש אל אשת רעהו ביום ויסחף העסגומה · ואם ישוו בדע' לא יוכל איש לשמור את שלו ולהניחו מפני הגנבי' כי כל איש ידע דעת חבירו והכל מפעל הטבע בתולדותיו כאשר אמר אפל"טון יצא לו שם הטבע מכל קודמיו כי הטבע מדומה בחיוב מוליד הכל בטבעו ונגלה הדבר במוליד איש בצלמו המדמה לו המנהג · ואם ישתנה הטבע ישנהו בעלות מחשבת המוליד או היולדת בשעת המשגל לדעת א' לרעה או לטובה כאשר מצינו חכמים קדמונים היו קושרים כלי כסף וכלי זהב בכרעי מטותם להוליד כדמותם וכן מצינו בתלמוד בגיטין בפרק הנזקין אשר קשרו הגוים נערי בני ישראל בכרעי מטותם וגבי פרה אדומה אר"ז"ל כוס של זהב מעבירין לפניהם בעת יעלה עליה זכר אם כן הסכימו חכמי התלמוד עם הפילוסופים בדבר זה גם אריס"טוטלוס הסכים בדבר זה וכל הבאים אחריהם כלם הסכימו כי תולדות האדם נהפכת אחרי המחשבת האיש והאשה בעת המשגל אמנם החכמים אשר הקדמנו שלמים הם אתנו בדבר הזה כי הבורא ית' ברא הטבע ויוכל לשנותו כי בכל יש חילוף ותמורה חבור פירוד ראשית אחרית ערך ודמיון זולתי בו · והנה ראש משרתיו הוא הטבע הפועל כרצונו הוא אשר שם באנוש דעת לטוב ורע כי יש טבע לכל אמנם אשר יכריח טבע הרע הוא הטוב ואשר יכריח טוב הוא הרע ודבר זה דרשו הקדמונים את טבע חכמות על ספר להרחיק מחשבת הרעות ולזה כיון שלמה ע"ה באמרו הולך את חכמים יחכם רק ההולך בלתי ידבר חכם כי ישמע את דבריה' ויוסי' לבבו ממחשבותיו ומשרתיו כי מה לכסיל הולך בחושך למלאות תאות גויתו ואת נפשו להושיע ושכח · וכאשר לא ישיג החרש שמע הקולות והעיור צבע המראות והסרים הכאת המשגל כנפלאות הכאת הנפש מהכאת הגויה ע"כ מה לתבן את הבר וזה לכל גלוי על כן קראתי בדבר ואשוב למאמר החכמה והטבע ותכונת העולם נטבע ברצון יוצר כל :

שער ט באור הגלגל

היוצר ברא את העולם עגול ככדור כאשר נבאר בע"ה והקיף סביב העולם השמים עגולים מכל צד שלמים · כאשר הלבון הביצה מקיף סביב החלמון מכל צד והוא אור בהיר וזך כוסף

על אשיות האויר שלמטה ואלו הורגלו בה בני אדם היו צופים מסוף העולם עד סופו ויקל נראות בבואה דבר גם לפני רגליו כי אין עיני האדם רואים אמנם גם כלי הבטה כי האויר ממשיך הראות לעין והמופת עומד במחשך רואה במקום האור · עומד במקום האור לא יראה בחשך ואין האור הנזכר מרוצת המלאכים ופרישת כנפיהם בהשתלחם לארץ להגיד עתידות לראוים להגדה ובהגיע תור הנבואה לחים היה ישן ונרד' כי אדם צדיק אין בארץ ראוי להסתכל באור ההוא' אמנם שומעים היו הקול נכנס באזניהם ובלבבם בלא ראות ובהפרד המלאך ניעור מקבל ונזכר בו והוא אשר אמרנו במשה אבי כל החוזה כי קרן עור פניו למען יוכל לקבל האור הגדול ולדעת הפלוסופי' היא אספקלרי' המאירה לפי שהורש' להסתכל המרא' הגדול כי קרן עור פניו מעין אור הגדול ולא כפירשו רז"ל כי דמות ראה מתוך אספקלרי' מאיר' וזכה וראה נבאר שלא ראה דבר לקיים מה שנ' כי לא יראני האדם וחי · וכל הנביאים נסתכלו מתוך ספקלריא שאינ' מאירה ונדמה להם כאלו ראו לקיים מה שנאמר וארא את ה' ע"כ פרש"י ביבמות: כן האויר טוב זך ובהיר דבר גופני לא ישבלנו אם קל אם כבד אף העופו' הפורחי' באויר לא יוכלו עמוד למעלה בלתי יורדו כאבן כי אין דבר מתעכב למעלה זולתי רוחניים לבד בלתי גופניים:

שער י איך נוסדו ארבע התולדות

הקדמנו לקרא אויר רוחני אשר מנו יולא טיסת המלאכים במשלחתם לאכום אחריו ארבע יסודות דבוקות זה בזה והם אש מים רוח עפר מעמידים זה את זה והארץ באמצע העמוד כי האש ראשון והאויר אחריו והמים אחריהם והארץ אחרונה וכגובה השמים על הארץ כן גבה הארץ על השמים כי הארץ היא החוג שכתו' היושב על חוג הארץ ומשפט כל חוג באמצע כי כל עוגל אם לא יתמלא בחוג לא יתיישרו הקוים וכאן אשר היסודות למעלה מן הארץ דבוקים זה על זה כן נדבקו למטה מן הארץ:

שער יא איך עומדת הארץ באמצע העולם

בהככר יסוד העפר מכל היסודות עומד באמצע והקלים למעלה ואשר יכבד יקרב לה ולולי חיות רעות עומדות לשטן בני אדם יוכל אדם לסבב הארץ מכל צד מפה ומפה כי הארץ עגולה בכדור והמסבב בבואו כנגדינו ידמה לו שאנחנו עליו ורגליו מכוונות נגד רגלינו תמיד רגליו ורגלינו על הארץ בסובבו כל הארץ ישוב אל

מקומו

מקומו הראשון׃ דמיון ראובן ושמעון נסעו זה מזה והולכים בשוה זה למזרח וזה למערב בסובבם כל הארץ יפגעו זה בזה על הנקודה אשר משם נסעו כי נקודות חוג הארץ באמצע ובהכבד דבר ימשוך לאמצעות'כי הו' הנשקע מסבי

מסביבותיו׃ דמיון אחד להקל לשומעי'אם תחלק הארץ ש עובי' מליה עד נראה מתוכה ספתיה וזרוק לתוכה צרור או דבר קשה ירוץ עד חוג הדבר ושם יעמוד ואם יעבור החוג כמעט אליו ישוב ותעמוד באמצ'מפני סבוב הגלגל לא יוכל דב'כבד להתקרב אליו בכח הקיפו׃ דמיון אחר בהחלק הארץ מפני צדדים זה על זה וארבע אנשי'אחד אחד לכל צד זה על זה לבל יפול צרור כנגד חבירו כל הצרורות יתגלגלו עד האמצעי בל ירודו משם ובלבד שתהיינה הצרורות משקל אחד ולא תקדים האחת את חברתה׃ ואם יכבד האחת על חברתה את אשר יותר יכבד רגע תוכה קודם האחרת׃

והחכם ניקולס ימר שעם אחר והיינו כי השמים והארץ כיון שהם ממקיר אחד חוהבי'זה לזה כדמיון שני אחים היולאים מבטן אחד וכדמיון האבני"טי המושכ' את הברזל אליו והוי"ג מטי"ן המושכת אליו הקש כך יש בטבע השמי' עם הארץ ר"ל חלק המזרח מן השמים מושך הארץ אליו לצד מזרח׃ ומערב לצד מערב דרום לדרום לפון ולפון העליון למעלה והתחתון למטה ואין לחלק אחד בהמשכתו על חלק שכנגדו וכמלא נשאר'הארץ באמצ'כולם׃

שער יב מהו עגול הארץ

הנה ישכיל המשכיל כי הארץ עגולה ורבו המופתים בדבר ולראו' העין אם יוכל איש עלות באויר עד יראה הגבעות הנשואות וכל הארץ על פני כלה בעמקי' ובגבעות ואת נחלי המים ואת גבה גליה' הגבוה כנגד השפל ואת השפל כנגד הגבוה יכל הנשא על גב הארץ ידמה כשער דק על גב הכדור וראש מופתי עיגל הארץ הוא עיגל הגלגל וב"ה כבאר המופת מדוע נעשה עגול׃

שער יג מדוע נעשה עגול

מופתי העולם בעגולו הוא בעבור לא נמצא צורה נכונה כעגולה כי בכל צורות שטחיות וכרתי'בם לא נמצא ישרה כעגולה כי תתיד המרובע יתעכב בקלית כאשר נראה בחכמת חרשי עץ ואד

  ונתחנו

ומתכות לא כמלא כלי מחזיק כעגול· ועוד מופת עגולו לבעבור כי לא כמלא צורה זולתם מיישרת תהלוכה שוה כי המרובע מתעכב בהקף קצותיו כאשר תראה בצורה מרובעת על גב עגולה בהיקפם לא ימלאו קצת המרובעת במקום תחנות העגולה: ועוד מופת עגולו כי אין דבר מלוי ותשוכה בתאר קל ומהר מתנועע מן העגול כאשר באורתי כי המרוב' מתעכב בקצותיו ובעגול אין מעכב ובטל תנועותיו ובלתי תמיד יסובב יום וליל בל ינוח רגע ואלו היה בלתי עגול ינוח בהגיע בקצות וכל תנועת העולם באדם ובבהמה בדומי' ובמתלב כמשכים מתנוע' גלגל ובלתי תנועתו לא יזוז דבר ממקומו ואשר פרש ידו באותו שעה לא יוכל להשיבה אליו הנה באכחנו אשר תועלת גדולה לכל ההוה מעוגל הארץ:

שער יד תנועת הגלגל וז' כוכבים

הגלגל מתנועע תנועה אמיתות תנועה שלימה אמנם לסבת גדלו לא נכרת תנועותיו כאשר לא נכרה מרוצת הסוס במקום רחוק הרבה מן העין ידמה במרוצתו הולך לאט כן ידמה לנו תנועת הגלגל לסבת התרחקו מעינינו · אשר אם היה צרור יסוד הכבד מכל היסודות עד מאה שנה לא תפול לארץ מרוב מרחקו וגודלו על הארץ כי כל הארץ איננה למול הגלגל כנקודת המרכז הקטנה בתוך האופן הגדול שבציורים ולא יעלה אדם בשמים ויראה הארץ תחתיו בוערת באש חזק ולהבה גדולה ידמה לו כמין כוכב הקטן הנראה לנו כי כמדת זה במדת זה וכן אחז"ל העולם תחת כוכב אחד עומד ולסבת גדלו יש לדעת כי יסובב במהירות כאשר בכל יום מסובב כל הארץ וזה נראה לעין השמש זורח במזרח ושוקע במערב ולמחר יזרח במקום זרח אתמול הוא יום הטבעי ותמיד סובב סובב השמש עד הרקיע בל ינוח רגע דמיון המסמר תקוע בתוך האופן וכשיסוב האופן יסובב המסמר כן השמש והרקיע לבעבור היות תנועה הבריחות הפך התנוע' הגוניות שהיא למזרח והאחרת למערב · אתן לך דמיון כזבוב עולה על האופן בהפך תנועתו אף כי האופן יוליך הזבוב עמו כמה סבובים יסוב האופן טרם יסוב הזבוב פעם אחת סביב האופן: ועל דרך זה יתקרב השמש אל הירח ואת ז' הכוכבי' במסלה אחת עולים אל פני המזרח והגלגל אל המערב אל טבעו:

פליק הלק א

שער א מבוא החלק

הנה נראנו כי כל הארץ אינכה רק חוג הגלגל ועינינו רואות ארך הארץ ורחבה לכל צד אשר אין יודע מהנ׳ מסלותיה ונתיבותיה יש לנו לדעת פלאי גודל הגלגל הסובב עליה ורחוק הימנה מדה אחת וקצב אחד לכל צד בהתרחבנו מן הגלגל הקו ישר סביב חוגו לכל צד כאשר הסכימו חכמי התשבורות כבאר משכנות הארץ לפי קצר השגתינו ואף אם מעט היא תחי נפשי ולבבי זכות ידכני רואה דבר שאינו מתוקן יוציא מתחת ידי ויתברך מאלקים אמן:

שער ב התבארה הארץ בחלקים

אחרי התבארה הארץ עגולה ככדור ובה רביעי לא נתיישב ולא עבר שם אדם כאשר הסכימו המשאים נחלקה בארבעה חלקים ונתן דמיון ככדור נחלק ארכו ורחבו ואמצעותו ורביעי אחד יבואר כל שטח משוטח של משכו ונחלק של פנות אשר פני הא׳ נקרא מזרח ואשר נגדו נקר׳ מערב והקו החולק אותם נקר׳ קו השוה. בסוף הקו השוה הזה ארבע מילין סביבו באמצע נוסדה עיר גדולה הנקרא ארגונ׳ ושם אמצעות העגול בעיגולו ושם נמצאת חכמת התכונה ושם חצי היום מאיר במשפטו כי הוא אמצע העולם ואם הקו השמאלי נקרא צפון קבל שמו משבעה הככבים המשכנים אל הגבעה האחרת לנהג בים יורדים והארץ הממוצעת אשר קו דרומי עובר בתוכ׳ נקרא גן עדן מקום נברא שם אדם הראשון ונקרא המקום מזרח על שם זריחת השמש משם לעבר השני נקרא מערב על שם הערב שמש ועל כן נקראו שמות הד׳ רוחות מזרח מערב צפון דרום: ואלו ד׳ המקומות משפטם לצורה עגולה כצורת העגו׳ כאשר הקדמנו ואבן הארציע זה כי יוקף קו עגול ויושם באמצע קו חולק מזרח ומערב. אחר כן תעשה כל בו רביעי ובכל רביעי ד׳ רוחות: מקום התיישבה הארץ בשלשה אשר חלק לצד מזרח נקרא סבנ״ת הגד״ולה על שם מלכת הארץ נקראת כן. והארץ ראשנת ידים לא יחסר כל טוב בה ואשר חלקה כחלק שני חלקים הנותרים כן נקראת סבנ״ת הגדו״לה ומשכה מן קרן לפונ׳ על פני כל המזרח עד הדרום הדרומי. חלק ב׳ נקרא אירו״פא על שם אדוני הארץ ומשכב מן המערב לצפון ומדינותיה מארק״א איז״א. חלק שלישי מדינת אופר״יקא ומשכה מן הדרומי למערב ואופ״ריקא היא שאולה של גהינם כי משם נא לה שם. נשלמו פה השלשה חלקים ושלשה חלקים שביארנו

וז

יש בכללם כמה ארצות ומלכיות רבים וקצת שמות נזכיר בעזרת הבורא ושמות הבהמות לא הכל מליות ודמותם ותכונת העמים במקומו והן גם כאשר דרשו על ספר הפלסוף:

שער ג גן עדן הארצי

מקום. הראשון למדינת סבכ"א הגדו"לה היה גן עדן מקום רענן שמן ודשן מקו' שמחה ותענוג ושם עץ החיים אשר לא ימות אוכל מפריו האנכי אין יוכל ללכת שם מפני להט המתהפכת מקיף לה סביב· ונהר יוצא מעדן ונחלק לארב' ראשי' שם האחד פישון סובב כל ארץ החוילה וכל ארץ הינ"ד ויוצא מהר אוטב"רין ועובר על עבר מזרח ונופל בים המערב ושם השני גיחון ונובע מעט ככום בארץ עד יפול בים האדום ומקיף כל ארץ אירופ"א ומשקה כל ארץ מצרים עד יפול בים הגדול· ופרת וחדקל נובעים במדינות איירמ"ניא מתוך גבעה בשוה' ונקראו הרי' הנקובי'· ומשם יתרדו לארצות רבות עד יפגעו בים אמצעי בו יתערבו וסביב גן עדן הזה מקום מסוכן ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם זולתי בהמות והחיות הגדולו' נכונו להשחית כל הקרב אליהם:

שער ד מארץ הינ"ד

אודיון ארץ הינ"ד הנקרא על שם מימיו הנובעים מצד צפון והיא מוקפת מכל צד מים הגדול ובארץ ההיא יש אי אחת הנקרא פאבא"נא ועליה עשר עיירות גדולות מכל עיירות הסמוכות להן ולעם היושב עלי' להם יש שני פעמים קיץ ושני פעמים חורף ובכל עת תדשא הארץ דשא עשב הולך תמיד ציץ ופרח ועליהו לא יבול קיץ גם חורף והיא ארץ החוילה אשר שם הזהב כי שם הרים גדולי' ומהלב הזהב וכל אבן יקרה האנכי לא יגיע שם איש מפני התנינים השרפי' והבהמו' הנכרי' אשר גויתם פחדיה וכושלים בצרפיהם איש מזיין והוא מקום תענוג גדול דומה מעט לג"ע הארצי לפני שם:

שער ה ממדינת הינ"ד והכרתם

במדינות הינ"ד יש הר גדול מחניק משך רב מן המיושב ומלכות גדול שם· ושם ההר קפ"י אין ידו ושכנים עם חסרי דעת לשבא שם אלכסנדר המוקדוני ויסך בעדם לבלתי יצאו מן ההר והם אוכלים בשר אדם כא לי ובשל ושם קצת ההוא ארץ "יגם במלכות זו

יש כ"ד מלכיות ועם רב לאין מספר וגם יערות רבות וגבוהות לענני'
ושם העם הקטן אשר על גביהם שני זרתות ולא יותר ומלכים רבים
ירתון ולפעמים נלחמים עם הגג"ורים ולא יחיו יותר משבע שנים ושם
העם הבוא כולי"ל ושם גדל פלפל הלבן אמנם הרמ'גדלה בארץ וצריכין
להרבות עצים ולהדליק האש ולהסיר הרמה ומפני עשן האש משחיר
הפלפל: ושם עם אחד ושמם בפי"כ' ברמיון א"לין פיב"יילא ומנהגם
להפיל עצמם באש כדי להציל חיות חבריהם: עוד יש עם אחד ומנהג'
אשר כי יגיע אביהם ואמותם למות זובחים אותם ואוכלים אותם וזהו
דרך כבוד שלהם ומשפט נכבדיהם ואשר לא יעשה משפט הזה נקרא
בלי בזוי ונקלה ירא' ורך לבב: עוד יש שם עם אחד תליאו' שער
אוכלי' דגים חיי' ושותים מי הים המלוח עוד יש שם עם ובהמ' מרוני'
ועם בת' אצבעות ברגליהם ושם בהמות משונות אשר יש להם גוף כאד'
וראש ככלב ואין נמלט מלפניו ולבושם עור בהמה וקולם ככלב:
ועוד שם בהמה ושמה קרופ"יאן קלים עוברים הרוח למירוץ ואין להם
רק רגל אחד וכף רגליהם רחבה ובה יתכסו כמגן וזהו למו מחם'משרב
ומשמש וזרם מים ומטר ושם עם אחד בעין אחד והעין באמצע מצחם
צלול וזך ועוד עם אחד אשר פיהם ועיניהם במשך החזה ועל כל כתף
עין אחת והחוטם יורד מן הגרון ועל הפנים שמנים כשמני החזיר אשר
על גבו וסמוך לנהר גאנג"יש עם נכרי בעלי דרך ארץ ולבש צורת
אדם ממש ומעמידים חיות בריח התפוח כי בהריחם שום ריח מיד
ימותו אם לא יריחו ריח התפוח:

שער ו מן שרפי הינ"ד

במדינות הינ"ד יש שרפים עזים אוכלים האילים ועודים שם
בהמה אחרת הנקרא שנטיק"ורא ועל פניהם קרנים
כקרני האבי וכאחרי להם חזה ויריכיהם ורגליהם כסוס ואזניהם גדולות
ובמקום השניים פה עגול והפנים כראש פר קטן ועיניו שמוכין זה לזה
וקולם כאדם: ועוד בהמה אחרת שם גופה כסוס ראשה כחזיר זנבה
כפיל ולה שני קרניים אחת על גבה בהלחמה באחרת שאחרי'. ובהמה
מבוערת ומיתתה במים ויש שם פרים לבנים נהובים וראשם גם מאוד
ופתחון פיהם מאוזן לאזן וקרניהם כדים ונעים לכל נרכיהם על כל
מבלקים במלחמותם: עוד שם בהמה אחרת הנקרא אנטיק"ורא ופניה'
פני אדם וג' מיני שנים בפיה וגופה גוף אריה ועיניה עיני עז וזנבה
זנב עקרב וקולה קול חרף וקלה ברגלה מכל עוף השמים: עוד שם

בהמה אחרת ורגליה עגולים וג׳ קרניים באמצע מצחם · עוד שם בהמה אחרת וגופה כלה ונקר׳ מנסי״דון גופה כגוף סוס רגליה כרגלי הפיל ראשה כראש הצבי קלה כצלול וגדול זנבותיהם גבוהות וקרן במצח׳ והרך הקרן ד׳ רגלים ישרה וחדה כחנית לדקור כל המתנגד בה לא תלכדה בהמה כי אם על ידי בתולה יפה תחרם לה בגדיה מיד תרוץ הבהמה אליה ותישן בבגדיה וכך היא נלכדת · עוד שם בהמה אחרת גדולה ומשונה ומראיה דומה לירקרק ובגופה חברבורות עגולות והם עזות ופריצות ושמם טייגר״ים ורצים בכח בבא הציידים לצודם ואין בריה עומדת לנגדם לולי כי זורקים לפניהם מראות זכוכית ובכם רואות דמותם ועושים שמחה גדולה וכך נלכדים · ועוד שם בהמה אחרת ושמה קסט״ור בבוא הציידים אחריה לצודה תפרם עצמה והשליך להם ובכך תמלט · עוד שם בהמה אחרת קטנה ופיה בפי חולדה ושמה מיגליר״נע ושם האילן היבש אשר דבר עם אלכסנדר המוקדוני · עוד שם בהמה אחרת ושמה סלמנד״רא באש תחיה ובאש תמות · ושם באות החגורות העומדת באש לא תשרפנה · עוד שם חולדות גדולים כחתולים וקלות במרוצות לא ישגו במרוצות בהמת חולתם · ולמזרח מקום תחנות האריות ולהם זנב עב וחזה עב וכח כל אחד גדול מארבע אחרים וביום השלישי באות הנקבות לילד גוריהן והם ישנים ועיניהם פתוחות ובזנב מסירים עקבות הרגלים לסבב הציידים על כן לא יראו אים קטן וגדול זולתי אדוניה׳ כאשר יישר כלב לפניהם אז יכנעו לפני האדון · והלביאה שנה ראשונה כי תהר יולדת ה׳ גורים מכאן ואילך תפחות כל שנה אחד עד סופה ולא תלד עוד · עוד שם בהמה אחרת קטנה ושמה מפני״ע עזה אימתה מוטלת על הבהמות ועל כל החיות אף על הארי כדכתיב בתלמוד · עוד בהמה אחרת מלאה גוונים ושמה טפטי״רא יפה ותמימה וריחה נעים וטוב וכל הבהמות הולכות אחריה לריח בה וכי תאכל שום דבר מלוח תישן ג׳ ימים וכאשר תעור יצא רוח ניחוח משונה מפיה אז תלכנה כל הבהמו׳ אחריה להריח בה מלבד השרפים כי יקשה להם כל ריח אם רע ואם טוב וזאת הבהמה לא תוליד רק פעם אחת כי בהקשותה ללדת היא קורעת בטנה בצפרנים להוציא הולד ושוב לא תלדו ושם סוסיות נקבות מקבלו׳ זרע ויולדות מהרוח · ובמדינה קפרו״נא ים מדינה בת ג׳ ימים אשר שם הפילים והן בהמות גדולות וכחן גדול ונלחמים עם כל הבהמות ועליהם תמיד נלחמו אנשי פרס ואינדי״א כי על גביהם ישאו כרך גדול מלא עם מזויינים והדק אחד יוצא מפיו אשר בו יקבל מאכלו והדק הסב

בו יבלע אדם בפעם אחת והמלך אלכסנדר המוקדון כאשר קבץ כל שו
המדינות כאשר קרב לבוא למקום הפילין הגדולים ולהלחם עמה' עשה
אנשי אש בכלי נחושת בצורות איש ובהלחמו עם רוכבי הפילים הקריב
אנשי האש כנגדם והפילים שולחים הדק לבלוע אותם ונשרפו ובהם
כבשם בחכמתו והכניע לבב הפילים עד יפחדו מפני בני אדם ועדיין
הם הולכים בתמימות ובהכנעה לפני בני אד' והם קרים יותר מן המים
ומכבין האש מרוב קרירותם ויולדות לב' שנים וחיות ב' מאות שנה: וכל
פחדם מפני הנחשים כי אם יגעו בנחש מיד ימותו. ובניה' יחביאו במים
עד בטנם וכאשר ימצאו אילן יסמכו עליו וישנו שם בעמידה וכי יפילו
אחריהם הציידי' אז יכרתו העץ אשר הפיל נשען עליו ואז יפול לארץ ולא
יוכל לקום ולפעמים יבואו אליו פילין אחרים לעזרו לקול בכיותו ולא
יוכלו אז יהמו עליו ויבכו אז ישייעום הקטנים לעמוד תחת' ולא יוכלו
ובכן נלכדים הפילים. ובארץ אינד"אים נהר ששמו גאנג"א יש דגים
טמאים הנקראים אנג"ילם והרכם שלש מאות רגלים וטובים למאכל.
ובהמות רבות שם עזות ונכריות שמה הבהמה הנקראה באזלי"קא אשר
ממראות עיניהם מזהמין וממיתין בהמות ואנשים וראשם כראש
תרנגול וגופם כגוף השרף והוא מלך על כל השרפים ואין כל בהמה
יכולה לעמוד כנגדה מפני כחה הגדול והארץ אשר תעבור בה לא יצמח
בה כל עשב גם אילן לא ישא פרי ועליהו יבול. ועוד שם שרפים ולהם
קרנים כקרני האיל ובהמה אחרת ושמה אלפ"ין ולא תלכנה עם שאר
השרפים מלבד כששמעה קול השיר כאיל תערוג לשומעו ותשים זנבה
באזנה לבלתי הלכד. עוד שם בהמה אחרת ושמה פירי"ן והיא נלכדת
בכח ומאתה יוצא הצרי המסיר כל מרס. עוד שם שרף אח' ושמה מט"ול
גדול וארוך מאד ולו ב' זרועות ארוכות אשר בהם יפילו הפיל וממיתין
אותו ואותו שרף מרבה ימים לרוב והיה כי יזקין ויחלש ירעיב עצמו
עד ישגף גופו עד יחסר ואז יצא דרך חור קטן למעט עוד גופו עד יופשט
עורו מעליו ואח"כ ישוב עורו עליו ויתחדש כבתחילה בשכלו הרב.
ושרפים אחרים יש אשר עיניהם אבנים טובות מועילים לנפשם:

שער ז תועלת אבני הי"נד

במדינות הי"נד נמצא אבני' מאבני מאג"ניט ויש נח כח גדול
מושיך הברזל אליו ואם יגדל הדי"אמנט בקרקע לא
תגרת ממנה כי אם בדם תיש עוד נמצא שם אבן הנקרא איימ"ראדא
פותח' לב כל רואה ואם מאירה הקיי"ארפו"קלא ואם השפ"יר אשר ממיר

למעלה העין· ואבן הנקרא סופ"אלא ואבנים טובות רבות אמר גם תועלת גדולה למכירים ובספר הנקרא לאפי"דארם כבארו תועלתם ומראיתם באורך:

שער ח מדינות ארץ הי"נד

במלכות הי"נדים מדינות רבות מליאות אדם ובהמה רבה האחת שמה פרס ובה עשרים ושלש מלכיות ובה כמלא חכמת כפיית השדים ונקראת אגרמאנ"סיאה ושם יגדל הזפת רותח אשר היד סולדת בו· במלאת הלבנה תרב ובהתחסרה תחסר ומאותו הזפת עושים בעלי החכמה מלאכתם· אחריה מדינות מיזופאטא"מיאה היא המדינה אשר בנוה בה היא העיר הגדולה אשר לה מהלך ג' ימים ובכל המגדל אשר עשו בני אדם גובה ד' אלפים רגלים ואחריה מלכות קלריא"ה במלא שם חכמות התכונה ובה ארץ ריג"בלא אחריה טרליא"ה אחריה ארב"יה ושם מור ולבונה אחריה ארץ פרוב"נלא במלכות פני"זא על שם עוף אחד יחיד ואין כמוהו בעולם ובשימות כנרא אחר תחתיו· והעוף יפה וכרבלו דומה לשל תרנגול· גרונו ורגליו מאירים כזהב וגבו כשושנ'וזנבו כשער להוב ובשיזקין עולה אל הר גבוה ואלול ומאדם כעורו ומעל ההר ההוא יצא מעין יפה ארוכה ורחב'צלול'וברית' ועל המעין אילן גבוה לכל נראה למרחוק ותחת האילן יקונן העוף קנו בבשמים וישב עד יעלה ברוחו לשוט באיים ויכנס השמש במוחו וימות ואז יולד אחר בצלמו בדמותו·אחריה ארץ אנטיא"וקא אחריה פרלט"ינא אחריה ארץ למרי"אה אחריה לבאט"א אחריה פאנטפו"ליאה אחריה לומו"רא אחרי'גימור"יאה ושם הים המת אשר לא יש בה כל דבר חיושם אחרי' מיילינט"א ואחריה קיטבי"טיא ושם עמים משונים זה מזה והם י"ב אומות אחריה מצרים הגדולה אשר אין בה גשם ורוח· ושם כ"ד אומות עוד מדינות הנשים קרובים לצפון ושמה אין איש זלתי נשים גדולות ועצומות בכח וגבורה כאריות וכמרים מעררות מלחמה על כל סביבותיהן ומזויינות בפרשים ובכל תסובבנה אחרי הגבר היות עמו שבוע או שבועיים עד תהרנה ממנו ואז תסובבנה למדינת' והיה בלדתם אם זכר או נקיבה תתגדלו עד ה' שנים או ו' ואח"כ ישלחו הזכר לאביו והנקיבה תשאר לאמה וכל כליהם כסף במסרון ברזל· שם יעשו כלי זייניהם בכסף· בעיר הינ"ד נשים אחרות מגדלות שער וזקן עד מדיהן ונלבשי' מעור בהמה ישם תהיינה ערומות מליאות שער כבהמה ובמים מקום תחנותם והיה כבוא עליהם העפ' יבאו במים ויתכסו בם

עוד

עוד יש נשים אחרות גדולות כענקים ומליאי שער כחזירים · עוד יש נשים אחרות לבנים כשלג ויפות מאד אמנם יש להם שנים כשני הכלב ותחנותם במים ומלכות גדולשם מפזיק כ"ד מלכיות מג' אומות · ושם עופות מליאי שמן ותענוג · ושם נמלא הפפג"אי שהוא ירוק ולא כשים והעוף הנכבד שבהם הוא שיש לו ה' אלבעות בכל רגל והנקלה אין לו רק ג' ואורך הזנב יותר מרגל גרונורחבה ועבה · עוד יש עוף אחד ושמו פליק"אן והוא לבן כמו נזרקה עליו שיבה וכאשר ישחיר שערו יכה באלבעו כנגד לבו עד יוליא דמו וכאשר ילא הדם תתלבן הבשר · ובמדינת איירמנ"יאה הר גדול אשר נבנה עליו תיבת נח בעת המבול:

שער ט ממדינות אזי"א הצעיר"ה

מדינת אזי"א היא מסוגרת נים סביב ושם מדינת פרי"זא וקארד"ייגא הופ"ריץ רבי"אוליפא אשר ממנה נהר נחרבה פרוי"א הגדול אשר בסוף גרי"לא ושם מדינת ליקני"אה ואחרת ושמה ריקרי"אה ובמדינת איר"מן בה פלולית נהר גדול אשר החול זהב מופי הוא ובסוף המלכות ההוא יש עם ילאו מיהודים והם מאוסים ומכוערים ואין למו אשה בגלל כי חשדים כל נשים מזנות ואין למו חפץ בנשים רק להוליד מהם בנים ושם עם אחר הנקראים באהרבא"רינץ וקורים עלמם יקופי"נש בגלל רבם הנקרא יאקוב והם גויים במקלתם ולא בגמר לבעבור כי נושאים נשים מן הישמעאלים ומוטמעים בהם ולא יתודו עונם רק ליוצרם ובהתוודות' ישימו האש במחתות ויעלו עשן ואומרי' כי אותו עשן מעלה מחשבותם למעלה · אמנם לא יתכן לאיש יכסה פשעיו כדכתיב מכסה פשעיו לא יצליח אמנם מגלה פשעיו הבושת מכפר במקלת וע"כ יזהר מחטא והללם עם אחד נולריים במקלתם ונלחמים עם הישמעאלים ומכניעים אותם ושם העם גורגי"אנש לבעבור כי במלחמת' קורא' לקדש גורג"א ובנשים הגדולות נלחמות עם הישמעאלים ולשוג' ותורת' כתורץ גר"ין:

שער י מן דגי ארץ אינד"א

ארץ אינד"א שם דגים גדולים אשר מעורם עושים בני אדם מלבושים ודג אחד קטן בורגל אחד וכי יתעכב ספינה אחת לא תזוז הנה והנה · עוד יש דגים אחרים ונקרא דאלפ"ינש בבא הברד והספינה תחשבנה להשבר יתאמלו לעלות ומתאבקים עמו הדג הגדול שבים שמו כלינב"א ולרב גדלו יגדלו עליו עשבי' וקרקע עד יראה

אי גדולה זכר גדול ולפעמים יסובבו יורדי הים בדמותם להמתין שם כי ידמה להם הר יפה ועושים שם כל צרכם ומבשלים מאכלים וכאשר יחם לדג ויריח הדג האש על גבו ירד וישקע עד תהום רבה ויטבעו כל החונים עליו ׃ ויש שם דגים אשר ראשם גופם פניהם שדיהם כדמות בתולה ומשוררים בנעימות ונקרא שריינ"א ודגים אחרים אשר יש להם כנפים יש קורי' אותם דגים ויש קורי' אותם עופות פורחים בים ׃

שער יא מאלני ארץ הינ"ד

בארץ הינד יש אילנות נושאים תפוחים וריחם כיחוח ונושאי' תמרי' הפרי בבריא ובכר אחד ימצא קרוב למאה אילנות והעלין ארכם ב' רגלים ורחבם רגל אחד ויש תפוחים אשר ניכר בהם נשיכת אדם הראשון ונקרא תפוחי אדם ׃ ועוד שם תפוחים יפות מבחוץ ורכות מבפנים והכרמים טעונים באשכלות גדולות אשר שני אנשים עמוסים לשאת אחת וגם אילנות קטנים נושאי' המוך ככבל לקלה אחת יגדל הפרי היקר ובאותו שדה מעיין אחד להשקות השדה ולא כנטע שם עץ נושא פרי וגם אילנות בלי עלין ושרעפותיו ערומות ומהם נעשי' בגדים יפים ואילנות עושים פרי מריחים הטוב כזרוח השמש עליהם ובלילה יתחבא הריח במקורות האילן ׃ ועוד שם אילן אחד ממנו יוצאי' הגחלים כי יובערו יעמדו שנה תמימה בלי יכלה ולאחר השנה יהפך לדשן ׃ ואילנות אחרים נושאים מסמרי הגילופר"א ואגוז המושקא"דא וקובי"בא אשר קליפתן קאנייל"א ושרש האילן גלינ"גל וזנגב"יל ותרטו"פא וכל הבשמים אשר בה נעשית קבלתינו ואגוזי' כמעט כראש אדם ׃ ומאילני גן עדן לא נגלה פירותם והעץ אשר חמדה חוה לאכול נקרא עץ הדעת כמבואר ׃ ואילנות אחרים הרבה שם ותענוג גדול אמנם לא הורשה דבר לכנס שם מפני להט חרב המתהפכת ׃

שער יב ממדינות איר"ופא

אחרי בארנו אזי"יא גדולה וקטנה ׃ נשוב לבאר מעט אירופ"א ונקצר מעט בדברים תועלת בם ׃ המקום הראשון הוא ירמני"אה וקונסטאנטי"נופלא מלך את' אחריו אורי"א נרא אמרליד"וכא טיב"אל באמי"את איילפיי"נאי אחריהם פייאר"א היא הארץ הבריאה אשר ממנה נובע מעיין אשר לא תכבה בה אש אבל תוקד ותבער ׃ ומשם יפלו למדינת ארקאדי"אה ושם אבן יקרה כי תוקד קלתה לא תכבה עד תוקל כלה ׃ ומשם יפלו לארץ הונגר"יאה ואופר"יקא ואת

איט"ליאה

אירמ"ניאה לבד כמערב כמה מלכיות שם הונגר"יאה ואש"כנז ושם נהר גדול יפרד לשבע נהרות איר"לאנדא אייסק"ושא אנגלט"ירא כל צרפת עד מונגז"יאה הוא משך אירו"פא:

שער יג בארצות אופר"יקא

אחרי אירו"פא נמשכה אופרי"קא ומקום ראשון לו נקרא אלי"בא ארץ שמינה ורחבה ואחריה כל ארץ צור ירושלים גרי"נא לומברד"יא טוסקא"נה רומנ"יאה אייספ"ניאה אליסנד"רא והרבות טובות ועיירות ומלכיות אשר קבלו שמם מבהמות המשתנות שם: והנה צורת העיר אחריה לעיר רומי צורת אריה לעיר עורי"א צורת סוס אנטיא"וכא היא סמוכה לסוף אופרי"קא ושם עם שחור כזפת מרוב חמימות הארץ כי בוערת כתנור שם על כן משם והלאה אין ישוב רק מדבר ציה ושממה בהמות משונות ונסב בגבול לים הגדול:

שער יד באיי הימים ועשרם

אחרי באחרנו הארצות נסוב נבאר האיים נגד אירו"פא יש אי הנקרא איבידון ואחריה קולקון שם נמצא שפעת הזהב ואי אחרת הנקרא פאנ"א נגד אזי"אה נגדו אי אחת נקרא דילו"ס היא אשר נראית תחלה אחר המבול: ואחריה הנקרא מילו"ט לבעבור נעימות שיר העופות שם: ואי אחרת נקרא פירו"נא שם יגדל האלן הלבן: ואי הנקרא פלאת"וט ושם נמצאו תחלה כלי חרש וממנה יצא הפילוסוף אשר מצא חכמת הניגון הנקרא מוז"יקא: ואי אחרת צלופ"ריקא ושם כא"דישר ונמצא עשב אשר אכליו במותו ימצא שחוק פיהו: ושם ארץ העקום ואין שרף ורמה אין אחרת הנקראים קולומבי"נא מליאה שרפים ורמה: ואי אחרת ארוכה ורחבה אשר שם נמצא כף הקלע ושמה בק"ריץ: ואי אחרת הנקרא מורי"אים אשר בחצי היום בקיץ שם צל ונה בור עמוק מאוד אשר השמש זורח על תחתיתו: ואי אחרת הנקרא צי"לא ושם אי גדולה לפי דברי אפלטון יש לה משך גדול מכל אפרי"קא וכל אירו"פא אמנם טוב מהרבה ברצון היוצר ונשתקעה בים: ויש אי אחרת אשר פעמים נגלית ופעמים נכסת ושמה האבו"דה ומשם כמה איים כאי ציפר"א ואיש:"ילא וכמה איים אין צריך להזכירם: ואל תתמה על החפץ לאל לעשות:

זה דבר שנוי המאמין יאמין כי כל תוכל יד אל עשותה כל אלה וכאשר בעינינו הם משונים כך אנו משונים בעיניהם · וכאשר יפלא לנו הענק הגדול יפלא העם הקטן בעיני הענקים · וכשתבא לתכלית העולם אין דבר משונה כי אם בהיותו בלתי מצוי כאשר האנטיקו"רא משתנה לנו בהיות רגליו כרגלי הסוס · הסוס משתנה להם בהיות רגליו כרגלי האנטי"קורא יען היותו מצוי אצלם ;

שער טו בשנוי המדינות

הרבה דברים מצויים אצלינו ולא לזולתינו במדינות איר לנד"א על הים יש עופות לא יראו פרחים לעולם וגדלים על האילנות ובהגיע תור מיתתן נופלים לארץ מתים מיד : ובאיר"לנדא יש אי אחת בלי שרץ ובלי חיה רעה והנשא מן הרמה ממדינות אחרת מיד ימותו · ושם אי אחת רחוקה אשר לא יעמד שם זכר כי הנקיבות מתרחקות מהם ויש מקום אשר לא ימותו יושביו והיה כי יזקין ויחלים ויבחרו מות מחיים ישאום אוהביהם למקום אחר ושם ימותו · ויש אי אחרת ושמה טי"לא אשר כל עלי אילנותיו לא יבולו ויוציאו פרח ויציצו ציץ קיץ וחורף ושם יום אחד בשנה ולא יותר כי החלק הלילה תמשך ו' חדשים והיום ו' חדשים : ובאירלנ"דא יש מקום אשר יום ולילה יבער כאש ונקרא לפו"ר גאטו"ימא ולא הירשו כל לכנס שם כי כל הקרוב שם אם לא יחרד על פשעיו מיד נשחת והיה כלא היה : והיה אם ירא וחרד ושב מפשעיו יעבר כל הבהלות ויהיה לו למחילת חטא והיה בשובו הנה ידאג על כל אשר ראה ויחרד לכובד עונות אשר ירא בבני אדם · ובאי הנזכר יש הר גדול וגבוה כלו גפרית בוער תמיד לא יכבה : ובמדינת בר"טייכא יש מעין אחד ועמוד גדול אצלה אשר בהשפך המים על העמוד יתקדרו העבים והברד עם מטר נותך ארצה · ואחריה יש עם אחד אשר להם זנב מאחוריהם כבהמות · ובצרפת נראו עם בקרנים ואל ההרים הנזכרים נשים עקומות והיותר עקומה תחשב יותר יפה · ואל תתמה על הספק השם לעשות כי מרעה אחד יצאו מן הכח אל הפועל :

שער יו בארצו' הבהמות

השועל ערום מכל כי יחפוץ לצוד עופות ישתטח בשדה כמת בל ינוע

ינוע׳ וּבהקבץ העופות עליו לאכלו יקח ויאכל מהם לרצונו׳ והיה
כי יזקין יאכל עור הערף לחדש ימי נעוריו׳ הזאב יאכל הנחש
וישליכהו על גביו לשאת לאכלו בחוריו׳ העכבים תטוה ותעשה רשתות
בהם תלכד הזבובים׳ נקיבת הקוף כי תלד ב׳ קופים תאהב האחד
והב׳ תשנא׳ הבכור תשא בין זרעותיה והב׳ תניח הכלב שומר ממון
אדוניו מאדם ומבהמה׳ ובאייכג״לטיירא יש מקום אשר אם גונב מעט
אים דבר ישלח כלבו אחריו ויריח עד ישיגהו׳ האולד קטן מאד הממית
העכברים ותלחם עם השרפים עד תמיתם׳ ההרי״לון יפיל התפוחים
עם המלמד ויאחז עמו פרי שמח וטוב לב וישים ראשו בין רגליו ויהיה
עגול מכל צד והמלמד סביב לו להצילו מן הבהמות׳ הככש אף כי לא
ראה זאב ירא ממנו ולא מבהמה אחרת כי גדול מכח הטבע׃

שער יז בארצות העופות

הנשר ידאף על גוזליו מאחזם בצפרניו והיה אשר יאזן בו בכח
אותו יאהב ואשר לא יראה בו כח לא ישים עינו עליו והיה
כי יזקין יגביה עוף עד יגיע העננים וחם השמש וישרפנה אז יחלש
ויפול לארץ ויטבול בנהר מוכן לו לחדש גופו ואת פיו יסכר באבן
ותתחדש לו׃ אח״כ כיאבד התור לנקיבותו לא תלך אחרי זכר אחר
לעולם ולא תשב על דשא ועשב כי אם על אלנות ושדות יבישות ותאכל
הברזל בטרלתה בל ידע׳ ההיי״רונקיברח בבא הברד ויברח על העננים׳
להנצל מן הברד והגשם והיה כי ימצא זהב וכסף יכסנו ויחביאנו׳ העורב
ידמה בעצמו היות יפה ונעים זמר מכל עוף וכי יראה ערביו קטנים
יפים תשנאם׳ הסים כי יביטו עלול יגלגל זנבו סביביו להדמותו יפה
ומתגאה ביופיו והיה כי יראה רגליו הכעורים יפלו פניו ויפול זנבו
הפרן והנה יבקשו מזונותיהם בגללם ובגלל אדוניהם׳ היונה נעימה
תגדל בני הבירה׳ ועוף הנקרא להופ״א מלא גוונים ויגדל במקום
מאום ומקום נואה ואשר יזה עליו מדם העיף וילך ליפן ידמה לו כי
באו עליו שדים לכלותו׃ והוא לבן מבחוץ ושחור מבפנים ולפעמים
ישורר כנגד מיתתו ומרוב הדברים רבים יתמהו אשר לא ראו ואשר לא
שמעו אל היותו בלתי מצוי כי אף לדברים יתמהו עמים רבים׃

שער יח בדברים מצויים

[illegible]

הרבה דברים מצויים אשר לא נתגלה הטעם · ועליו תמהו רבים כאשר ראינו הכסף חי ישא משאת האבן אשר לא יוכלו המים לשאתה כי תשקע האבן · המים הקרים האש מחממתן זוהר השמש תשחיר פני אנשים ותלבין הסדינים והמפות · ואת הארץ היבשה תעשה רכה ואת הרכה תעשה יבישה · מן האבן ובברזל תצא אש בלי בערה · האש החם יבעירנו הרוח הקר · נשמת האדם חמה תקרר דבר אם ינופח עליו האויר יקרר בתנועתו והמים מחממין · הארץ היא יסוד הכבד עומד באמצע כל היסודות והקלים תחתיו ועליו בלי עומד ובלי יסיר הכל בטבעו · על כן לא יתמה איש אם לא ידע טעם הדברים כלם כי רוב הדברים לא נודע סבתם במופת · האמנם יבין המבין בטבע קצת מופתי הטבע הפועל בארץ · וסבת הטבע לא נגלה רק לאשר יסדו כמו שבארנו :

שער יט בדברים אשר תחת לארץ

אחרי בארנו הארץ מחוצים לנו לבארה פנים לה · ומה שם אם גהינם אם גן עדן ואיזו טוב ואיזו רע · הנה ישכיל המשכיל כי המקום הנמוך והשפל מתחת לארץ בדין יקרא גהינם כי לא יתכן היותו באויר או בשמים או בשום מקום תענוג כי הוא מתנגד לכל תענוג ושמחה ואורה על כן צריך לומר כי הוא באמצע תחת לארץ נגד גן עדן ואין לומר כי גיהנם במקום ימות אנוש ימלא במולו אם טוב ואם רע · ואם במקום שמחה ימות ויצר לו באותו השמחה ישמח ועתה נבאר מהות גיהנם :

שער כ גהינם ומהותו

הנה בארנו כי הד׳ יסודות יתגלגלו מוגבלים זה בזה והארץ באמצע יבשה וקשה כתנועת הגלגל כן באמצע הארץ יש מקום ושמו תהום והוא מקום ארץ שממה ופחד ואימה מלאי גפרית בוער תמיד להבה מסרחת והמקום גדול מבפנים ופיו קצר נכון לבלוע להשחית כל ותמיד תוקד ולא תכבה ולא תחסר האש כי כן טבעו ושם מקומות האלמות כי שם הנפשות חיות ומיתות וחיות ומשקעות כאשר ישקיע האבן היורד במים ולא תראה עוד כן לא יראו הבאים שם ולא

ולצד המזרח מעיין אשר מנוגעין אם גרי"ג יין בו עד לעומות תערובתו ולנסיכתו לא יכבוהו מים זולתי שמן וחומץ מערבים ואותם מים מוכרים הישמעאלים יקרים מכל יינותיהם · ומשאר מקומות יצאו מעיינות מרפאים פצעים וחלי העין · ומעיינות מחזירי הדעת לנשטתה · ומעיינות מסירים השכחה · ומעיינות מחזירי השמע לנתחרש · ומעיינות מעברים נשים עקרות ומעיינות מעמידים נשים מלדת · ומעיינות משחירי כבשים · ומעיינות מלבינים כשלג ואגמים לא יטבע בהם איש ובהמות ואגמים לא יטבע בהן דבר · ויש מעיינות אחרות אמים מעורים עיני הגנבים הנשבעים לשקר בגניבתם · ואם לא גנב ושתה יבואו בו חמים להפרות את גופו להשביחו ואין טעם בדבר · ומעיין אחר צלול ונקי ושקט זולתי בהשמע' קול התוף או כנגן עליו תפסיק אנה ואנה על פני כל הארץ ומעיינות אחרים אין תועלת בהזכרתם כאשר מדבר מן הדבר המתהוה על ידי המי' הנגרי' על פני הארץ ובתוכה שהיא גרם תנועת הארץ בהתנועע יפלו העומדים עליהם :

שער כד איך תבקע הארץ

תנועת הארץ ובקיעתה המפילים כרכים ועיירות ולא נראו עוד כי יבאו בתוך הארץ ומתוך מלחמת גלי הים לארץ · יולדו רוחות נבקעים אשר בארץ והמקו' צר לאויר ועומד בדוחק ומבקש לצאת אז תבקע הארץ להוציא האויר והרוח ויפלו הכרכים אשר עליה · ואם הארץ חזקה ובריאה עם אשר לא תבקיע תתנועע בעת מרוב צרת מלחמת בניהם מתרוצצים בבטנה לצאת ובאותו תנועה יפלו היושבים עליה · ועל כי לא נודע לעם מתי תבוא התנועה ישכיל הירא דבר השם יחרד ישוב מכל פשעיו יבקש סליחה טרם יספה לא ידע :

שער כה מדוע מי הים מלוחים

מי הים מלוחים לרב גבהם בהתקרב לשמש ותחמם עם חמימות הארץ וארץ כי תיחם יתמרמר לחלחותה ומי הים מושכים אותו ליחות ומרירות ההרים והאיים אשר יותר קרובים לשמש ונשרף בו והמים יקחו טעם אבן ונעלו מעורב במי הים ומלחותם מי הים מוסיפים

ויהיה טעם לחות הארץ הנשרפת בשמש עם זהמת הגלים יתעכבו יחדיו וכמלאו מרים ומלוחים :

שער כו מן האויר

על המים היסוד האויר לבעבור כי זך וקל ועליוני · והמים מקיפות הארץ והאויר עליוני מעלה הגשם ומורידה ואותו אויר נקרא אויר עב מקיף סביבותינו מעמיד חיותינו כאשר המים מעמידים חיות הדגים כן יעשה לחיותו פנים וחוץ מפני נשימות לחותו ולמעט גבדותו יכבד לשאת עופות הפורחים בו לא יפלא איש איך ישא דבר מרוב דקותו כי עמודי שמים מאויר נעשו ולדקותו יותר מופת בשבט תנענע באוי' בכח תקיף כאגמון ראשו ואם לא היה האויר עב לא יכוף ולא יזוז הראש · ומן האויר באות רוחות רע בגוף · יארבו כאויבים להרע לגוף או להוציא איש מדעתו כאשר נשו חכמי אינגראמנט"כליא היא חכמת כפיות השדים להדמות בכל דמיונות יחפץ אשר יחכם בה · אמנם לא טובה אותה חכמה לא לגוף ולא לנשמה · על כן נעזבה בכל לשונות ועתה נדבר על אשר יקרה באויר מאמת הארץ :

שער כז בעננים וגשמים

השמש יסוד כל חום ועתי' כאשר הלב באד' יסוד הגוף כן השמש בעולם כל ההוה בו בטבע כי השמש חם הטבעי · ממנו עליית העננים וממנו ירידת הגשמים וזה הדרך לכתו כאשר יזרח השמש ויתפשט על פני הארץ ועל פני המים וישאב חומו לחות המים ויעלה למעלה לאלוהית עם סורת השמש והאויר נשאה · ויתקבצו שם בגבורות השמש עד ידמה קטור וענן ערפל וחשך ועבה מחשוך לנו זוהר השמש · אמנם אור היום לא יחשיך וכאשר תתעבה ביותר יגשים עד יפלו כל המים שבה · והענן לבן וזך ובו יזרח השמש כאשר תראה מתוך זכוכית הנר אשר בעששית יגיף הנר לא יראה כן יזרח השמש מתוך הענן ומחזיר לנו אור היום וגוף החמה לא נראה · אמנם בלילה לרוב עבותה ידמה תמיד ענן וגשם סביב לארץ דמיון כנגד מלוחלח ישוטח להתייבש והלחית עולה כקטור הכבשן אשר ישים ידו עליו תלוחלח · ידו לפי התעבה הוא עד יטיפו נטפי מים מן העננים והגשמים יולדו

בסבת

ושובו : ותמיד יבערו ויעמדו באש ולא יכלו ולא יאבדו כדכתיב וכירם לבלות שאול וגומר גיהנם כלה והם אינם כלה כנוגו דברי רז"ל על פי הטבע כי הנשמות הם מקבלות הגמול והם רוחניות בלתי גשמיות וכל דבר רוחני לא יופסד על כן הנשמה קיימת אם בטוב אם ברע · ושובתה ורעתה כלחי והארץ שהקדמנו נקרא אדמת השכחה כי החוכים על דגלה נשכחים מלב כל · כאשר שכחו יוצרם ומולחי' מן הכח אל הפועל · ושם החושך והערפל מביאות יגון והנחה בהיוללה הבידונים ואדמת האש הגלול לבוע' לא ידמה לו אש שלנו כי האש שלנו חושך ואפל מול האש ההוא · ושם נהרות אש וקרח וכפור ולולבות רמה ותולעה קשה לנשמה כמהט לבשר החי · ורבים מקומות בארץ מסוכנים אם בים אם ביבשה אם באיים של אש והרי גפרית דולקים יום ולילה ומה לנו להאריך בדברים הללו לכל גלוי את אשר ארצא החוטא על פי הקבלה · ואחרי באורנו יסוד הארץ הגדול שבי סודות נבאר אשני לו הכבד אחריו והוא המים ואח"כ האויר ואח"כ האש :

שער כא ביסוד שני הוא המים

הים הם מים עמוקים המקיפים הארץ וממנו באים כל הנחלים הנגדים בארץ כאשר הם הולכים לה שבים מים כנגדם מלד אשר על כן לא תתמלא הים לעולם לבעבור קקל יסוד המים מן הארץ שוטפת על פני הארץ ותשובתה אל הים : כאשר השכל מתפשט בגוף המשכיל בכל איבריו ומקום תחנותו במקום אחד משם יצא ואליו ישוב כן המים מתפשטות במקורות הארץ ונודעים במעיינות כאשר נראה במים עמוקים אנר בעמקם נבעים על ראשו הברים וכאשר בארנו בטבע היסודות :

שער כב איך המים מלוחים מתוקים

כל המים יתיילדו מן הים המתוקים והמלוחים · והארי באו מן הים והים מלוח בטבע כאשר נבאר מספע כל מים הייתם מלוחים האמנם לפעמים יומתקו ברולים בארץ מתוקה הארץ תסיר מלחה והמים אשר עודם מלוחים לבעבור רולם בארץ מרה העמיד מלחה · ויש מים מרים ושחורים וטובים לשתות כנגד סם המות כי הם מדיקים ועובים לגוף מרוב הרקית · ויש מים מרים ומתוקים לבעבו

פי טבעי הארץ מרה ושחורה ומליחה עפש ורקב ואלו המים מסוכנים לשתות · ויש מים חמים אשר היד סולדת בם ושמם מרחצאות נובעין כאשר מצינו חמי אייסלאקא"פיילי בתוך הארץ יש כמה מקורי מים חמים כאשר בעש"ש בהשתנות מקורות הארץ מליאות גפרית ועל ידי הרוח כי יוליד שם על המים על פי טבעו קלות היסודות והרוח נופח בגפרית עד יבער כתנור ויחמו במים ויהיו בוערת כאש במקום תולדותם · אמנם כי ירחקו מקומם יחסר חומם ולרוב התרחקה תשוב לקרירו' מפני כי אין דבר חם אשר לא יתקרר בלתי אם נביכ' · ובמקומו' הארץ יש מקום מלא רמה ותולעים מזוהמים והמים הנגרים דרך שם מקבלת זוהמת הארץ והשותה מהם דמו בראשו :

שער כג בשנויי המעיינות

בארץ יש מעיינות ישנו מראיתם · ומעיינות מופלאים משונים לא נודע סבתם · בארץ למרי"אה מעיין אחד יתאמן בחלוף מראיתו ד' פעמים בשנה · מראה הראשון ירוק · הב' אדמדם · הג' עכור · וד' צלול ויפה נחמד למראה ולא הורשה איש לשתות ממנו כי נבהל כל איש מפניו · ומעיין אחר אשר נובע ג' ימים או ד' בשבוע ושאר הימים תעמוד באמתלא דומה יבשה · ומעיין אחד גדול רץ כל ששת ימי השבוע ונח ביום השביעי ואותו מעיין נקרא נהר שבת והוא נהר שבתיון על שם שבת · ובמדינות עכו יש חול אשר עושים ממנו כלי זכוכית הטובים על ידי טיפת מי הים המעורבים בו · והים האדום סביב מצרים הוא הים אשר עברו בו בני ישראל ביבשה בלכתם אל ארץ ישראל והיא אדומה מפני אדמת הארץ · בארץ פרס יש נהר גדול אשר כל הלילה יקרשו ממנו קרח קשה יוכלו בני אדם עבור עליו וביום נובע צלול · עוד יש מעיין בארץ פרס אשר יכבו בו גחלים בוערות ואח"כ בו ידליקום · ובמצרים יש מעיין אשר בלילה יחם כאש בוערה · וביום יקרר כעת הקרח · בארץ לוקיי"נא סמוך לים יש מעיין אחד מחדש ימי הנערות ובאותו מים נזונים כל הארץ אשר לא ימותו בה ונובעים מבור סמוך להם הנקרא בור דוד ואצלו מעין שורף כאש ובאיקים ההוא נובעין מים קרים כעין הקרח וגם הם מחוסכים ומאזנים מזג יפה וטוב מן קר וחם ואשר ירחץ שם ישוב בשרו בריא ויפה · עוד יש מעין אחר אשר נקרא בש"ת בריאה לשותיו לפעמים בגלל שם המות · ולפעמים מועלים להרקת מחלת [illegible] נחב ובושם

ולכך

לאות · והאומרים כוכבים המה טח עינים מראות והמשכיל לבותם · כי הככבים לא יוכלו ליפל · אמנם תנועתם בגלגלם יום ולילה לא ישנו סדרם ;

שער לג מן התנינים הפרחים באויר

ידמה להמון תנין פורח באויר ולא כן הדבר · כי הוא להבה יבשה מסוגרת תקון למעלה תבער והלהב מפני החם · והיה כי תבער תרוץ בכח אנה ואנה פעם תפול בארץ ופעם בים ואלו הדברים יבזאו סיכוי והמורת סדר העולם · והנה בארנו האש עם ד' יסודות איך יוסדם יוארס זה על זה הקל למעלה והכבד תחתיו · והדבר הגדול באמצע הוא יסוד הארץ ממנה יצא האש ירננו בה אדם ובהמה לנעבור רוב הסובות היוצאות מן הארץ · והתועלת הגדולה באה מאת הככבים יצאורכים מדרך השכל לאמר כי העולם קדמון · והם לא הבינו דבר כי מרעה אחד כתבנו ובמפת כי אין מתבועע בלתי מניע וממנו הטוב והרע · אדון כמוהו ישתבח בפי כל מפעליו להושיענו ולתת לנו זכרון פלאי מפלעותיו למען נכחל את שני עולמות ;

שער לד בדבר האויר עליוני הזך והככבים

האויר הזך העליוני אשר על האש אשר מקומו עד השמים והאויר ההוא זך מאיר וצלול ובאוהו לויר יסובבו שבעת הככבי' את הארץ זו על זו · ובין כל אחד ואחד כמו הארץ עד גלגל הלבנה · וי"ב פעמים יותר ורצים כל אחד ואחד ועושים גלגלים זה גדיל מחבירו בהיך הגלגל הגדול לפי תגדל והקל סבובה · כי הקטן ירוץ מהרה מן הגדול · דמיון החוג חוג בכותל והקיפוהו גלגלים זה על זה את אשר יקרוב לחוג הוא הקטן ויותר יקל לסבב מן הגדול ;

שער לה במחשך גוף הלבנה

לבעבור היות הלבנה קרובה לארץ דמה לנו גדולה מאשר כוכבי' הגדולה ממנה לבעבור התרחקה לארץ חשך במחשך האויר אין לה מאור בגוף מגופה אמנם המאור תלה הדלה מן החמה

זורחת

זורחת עליה מתוך הגלגלים כאשר יזרח השמש על הכותל מתוך
הזכוכית והקדרות נראה בה שחור ׃ ולכן רבים אומרים כי השחרות
הוא הארץ ׃ והלובן הוא המים ׃ כאשר תראה במראה רוב מראות ׃
ורבים אומרים כי הקדרות יבא בה לסבת אשר אכל אדם מן האילן
ולקה גם הלבנה ׃ ומשבעת הככבים שהזכרנו לא נכרו באותות כי אם
שנים ׃ והם החמה והלבנה ׃ והחמשה לא נראו רק לחכמי התכונה ׃
והשנים שעל גלגל הלבנה לכל אחד טבע נבדל מחבירו ׃ ובם ככב
ונוגה ועל שלטון החמה גלולה בהירה מאירה בכל ׃ וגלגלה גדול
מגלגל הלבנה י״ב פעמים וסובבת גלגלה אחת לשלשים יום ׃ ועל היות
גלגל השמש גדול ממנו יסובב גלגלו בש״סה ימי׳ ויותר כאשר הסכימו
חכמי המחקר כי לפי השתנות השנים ׃ יש שנה תכלה בלילה הוסיפו
על שס״ה רביעי יום והוא ו׳ שעות והרביעית יצטרף לחבירו עד ד׳
שנים להיות יום אחד ׃ והוא יום עבורה של חמה למען תחיל השנה
כמשפטה והוא בחצי מארס יום כניסת החמה בטלה ׃ והוא ראשית
העולם מחדש כל עשבים ואלבות תדשא הארץ בפרחיה ׃ ועל השמש
שלשה ככבים והם מאדים צדק שבתי על גביהם ׃ וסובב גלגלו אחת
לשלשים שנה ׃ וטבע כל הדברים מתהוים בעולם בכל יום

שער לו בימי השבועה על שם הככבים

הנה הסכימו חכמי המחקר בטבע ז׳ הככבים ומפעלם יותר מכל
שאר הככבים ׃ ומשבעת הככבים קבלו ימי השבוע שמותם
יום שבת על שם שבתי ׃ ויום א׳ על שם חמה משמשת בו ׃ יום ב׳ על
שם לבנה ׃ יום ג׳ על שם מאדים יום ד׳ על שם כוכב ׃ יום ה׳ על
שם צדק ׃ יום ו׳ על שם נוגה ׃ ובל״טין דומיי״נקא סו״ייל לונד״ילונא׳
מא״רץ מא״רס ׃ מיי״קרדי מירק״ורא ׃ יו״דיופוט״ייבי וואר״כדו
וי״נוס ׃ שאמ״די שאטו״רנון ׃

שער לז בתנועת הגלגל הגדול וזי הככבים

על גלגל שבתי הגבוה הוסד הגלגל המככב אשר ממנו נראים
הככבים בלילה בהיות העת זך וצלול ׃ ועליו הגלגל הגדול
המסובב בפלאות תנועה מכל פלאי העולם ׃ נאשר יהפוך רעיוניו עליו
בידוע

לסבת טבע ויתרכו ברצון יוצר הטבע כפי הצורך לארץ:

שער כח בדבר הכפור והשלג

הכפור והשלג יולד על אודות האויר שהוא קר באמצעיתו יותר מכל אחר · כאשר תראה על ההרים הרמים אשר כי יגבה יותר יקרר על היות האויר שם עליוני רחוק מן הארץ והנו כדבר תלוי לא יעמוד חומו בו כאשר נראה בדמיון הברזל יתחמם יותר מן האבן לרב חזקו ועביותו כי כל דבר עב וחזק מעמיד חומו יותר מן הזך והחלש כן האויר עליוני הוא זך ודק יותר מן השוף הסמוך לנו · על כן יתקרר ולסבת יולד הרוח בכל מקום גבוה ויתנענע האויר כי כל דבר נע יותר קר מן הנח · כאשר תראה במים הנעים קרים מן הנחים · כי בחוזק התנועה יצא החום · והקרח בהתקרש הקר · ומשם מתפשט הקר על פני כל הארץ:

שער כט בדבר הכפור והברד הקייצי

הכפור אשר יקרה בקיץ יבא לסיבת הנולד באמר רוח קר מוליד בו לחות יוצא מן הארץ מוקרחת ויתקבלו הלחות באויר מפני החם הטבעי יכוסו כי לא יעמוד בלתי טבעי לפני הטבעי · והנה חום כשמש רודף אחריהם ומדביקים מייבשת להקשותם ומחמת קשיים יתפללו ויפלו אבני ברד וכפור לא גמו׳ כשיעור הולדם כי כאוי׳ שפללם

שער ל ברעמים ובזיקים ובברקים

הרבה דברים יקרו באויר לא נגלו להמון ולא יבינו חסירי דעת שאלנו מופת כמו בארנו מופת מהות תנועת הארץ ובקיעת׳ ותנועת העננים והדבר יפקיע הארץ יפריד העננים ותראה הבזק והרעמים וסבת הבזק והרעמים יוליד במלחמת הרוחות יפגיעו זה בזה תחת הענן מתלחמות בכח עד יצא האש מחוזק מלחמתם ונעשה ברד ואש מתלקחת יפול ברב מקימות כי הרוחות במלחמתם רוחקות העננים עדי יובקעו · והוא יציאת הברק והרעם יפול בכח מפני חמת יציקת מלחמת הרוח מפיל כל אשר יפגיע לא יעמד דבר בפניו מפני

חוזק

מזג יסודיו · ופעם יבריק ויערי׳ בכחת לפי קלות הרוח וקלות מלחמתו
כי כאשר יתעבה הענן ויחסיך לרוב המים שבו לא יעבור הרוח בו
בקל כאשר היה זך וחם ויבש כי מי הענן יכבו אש הרוחות ולא יגיע
לארץ · אמנם יתפשט בו ויכבה והוא קול הרעם הנשמע בקיץ ממכב׳
האש הנכבה בענן המים · כמו יחם הברזל ויותך במים יוציא קול כך
הברד הזה · אמנם יתראה הבזק היא פרידת העננים טרם הרעם נשמע
כי נכבד חוש הראות מן חוש השמע · כאשר תראה איש למרחוק לא
תוכל שמוע דבריו · כן ראות הבזק קודמת לנו לשמע הרעם · ויש
לנו לומר כשנראה הבזק כי כבר החל הרעם:

שער לא בדברי הרוחות

הנה באַרנו סבות לרוחות יפגעו זה בזה בים ביבשה וילחמו בכח
עדי ידחיקו האויר לעלות למעלה ונגרש ממקומו ויסוב
לאחוריו ויגדל לשוב למקומו כמו גלי הים יסודם ויולדו עדי יכוח׳
ויולדו רוחות ואמרם יקולקלו ויוחלפו וישוכה טבעם · ועל פי הדברים
האלה יבואו ענני גשמים וברד כאשר באַרנו · ורובי מופתים אלוניים
בידינו יקשו להבין והקל להמון באַרנו בזאת ועתה נבאר טבע האש
אשר על האויר:

שער לב מן האש והככבים המדלגים

על האויר יסוד האש סביבותיו והוא יסוד נכבד וגדול וטבעו חם
ויבש יפה ונקל מן האויר כמו האויר מן המים · והמים מן הארץ
והאש כמו כן יסוד אוירי יתפשט עד הלבנה ותחת האויר ההוא יראה
לפעמים כנוצי אש ידמה כוכבים חדשים להמון יאמרו כי הם ככבים
נעים ממקומן ואינו כן · כי הוא האש אשר על האויר היבש בהתקרבו
אליו · ולרב יבשו ילהב באויר להבה יבישה דולקת מן הארץ עולה על
ידי השמש · ובעלותה באויר למעלה דולקת כבר ותדמה ככב והרוח
נושאה עד תעבור באויר לא ותכבה בו · ולפעמים תהיה הלהבה גדולה
והאויר יבש כייחס אחד אז תפיל לארץ ורוב פעמים מלחי הים בלילות
והולכי דרכים יראוה לפניהם תפול להבה גדולה יצלולה · והיה כי
ידמו לקנותה עלו בידם כמו דשן [illegible] ונבלה מרוקב מרוב
לחות

בידוע כי לא יחטא ויש אומרים אשר ממנו ישחקו הנערים הקטנים בשכתם רואים תנועת הגלגל הגדול ושומעים שיר המלאכים משוררים ומהללים למי עשה ופעל · אמנם לא נתגלה האמת לנמצאים זולתי ליוצר יסדם ונתן בהם כח בטבעם על כל אשר בארץ ובימים ובכל דבר הלך בככבים ואין איש יודע כמותם · מלבד מונה מספר לככבים · אמנם מן הככבים הנראים קל לדעת מספרם להשכילם בחכמת התכונ' כי אין ככב קטן וגדול בשמים אשר אין משטרו בארץ · בעשב בפרי בזרע בפרא בכל מיני דבר ואחרי בארנו הגלגל הגדול כבאר צורתו להקל להבינו ולדעת מה למעלה ממנו :

סליק חלק ב

חלק שלישי

שער א בדברי היום והלילה

השמש סובב הארץ מהלך ישר כל שעה · ובעברו על הארץ יאור לנו היום · ובבואו תחת הארץ יהיה לילה · כמו תגלגל נר סביב ראשך או סביב תפוח גדול רחוק ממך לדו לצד הנר יאיר תמיד וסכנגדו יחשיך בו השמש יכול להיות על הארץ ולא יאיר בכל מקום כי המקום הישר אללו יאיר שם והמתעקש ממנו יאפל · כי הארץ חשוכה מאז והוא הלילה · לבעבור יגדל השמש הרבה מן הארץ יעבר הכל אל ראשו יהיה כראש החכית אם היו הארץ והשמש שוים לא יחסר הכל · ואם היתה הארץ גדולה מן השמש לפי גדלה יגדל הכל · ולהוכיח הדבר בלי צורה יוקח דבר חשוך מעמיד האור בלבל יצא כעץ ואבן ויושם נגד העין תתאו ראות הדבר אם הדבר אשר תחפוץ ראות בו גדולה מאשר בין עיניך לא תוכל ראות אחריו קרוב ורחוק כי אם לפי גדלו · ואם הדבר שוה לבין עיניך תוכל ראות כולם ואם הדבר קטן מאשר בין עיניך לא יזיק לראות אשר תחפוץ · ובקרבך הדבר בין עיניך אז תוכל לראות יותר בקל ובריוח אל עיר לדו עד תראה כולו · כן השמש גדול הרבה מן הארץ · ומאיר על פני הככבים אשר בגלגל הגדול ולא נוכל לראות הככבים ביום מפני זוה' החמה הבהיר המופלא דמיון נר חלק בלילה מראותינו ואם גדול בוער בינותינו לנר לא נוכל ראות הנר' והסחלק שאחרינו תראה הנר ככבים לא יראו בעוד השמש

על הארץ ובהסתלקו תחת הארץ יתראו · וככבי שבה לא יראו · בחורף לא נראה השמש עד התקרבו לארץ · בעוד יתחזק הצל לא יזרח השמש ובהתקרב השמש יחסר הצל ומזה יבא הקדרות ללבנה · עתה התבאר כי הארץ מסירה ממנו זוהר השמש · ואם היתה דקה ובהירה לא יוכלו בני אדם ראות מתוכה היה השמש נראה תמיד בהיות תחת הארץ אמנם לרוב עבותה יגדל האפלה אצל בינינו ובין שמש · ובשחר בזרוח השמש במזרח הנה הצל בנגדו במערב · ובהיות השמש על קו חצי היום אז הצל ישר תחתיו · וכי ישקע במערב יהיה הצל במזרח · ובהיות השמש תחתינו אז הצל עלינו ותמיד ישפיל לצד המערב עד יזרח השמש כנגדו בעבור הלילה ובבא היום :

שער ב איך תקבל הלבנה מאורה

אחרי בארנו היום והלילה יתבאר איך הלבנה מקבלת מאור מן השמש אשר בהיותה עגולה נקראת מלאה ובהיותה תחת הארץ אז תקרא חסירה · כי הארץ בינה ובין השמש הרודף אחריה · והיא מאירה כנגדה ומתפשת עלינו · אמנם בעלותה על קו השמש יראו קרניה ותמיד בעלותה תאיר ותגדל עת תתמלאת חציה ואז סבבה חלק רביעי בגלגלה הסובבנה פעם אחת בחדש ואז תעלה ויעלה מאורה עד תתמלאות כלה ותראה יפה ושלימה ואז היא למעלה מן השמש בגללה לצד מבטו כנגד ביותר ואז תאיר לנו כי מאור השמש מביט עליה והארץ ביניהם ועל כן לא יראו שניהם יחדו ערבות · ומחצי הגלגל לצד החמה תרד הלבנה ותחסר עד תהיה מחולה כמו בחלק רביעי כי אז סבבה שלשה חלקים בגלגלה ותתקרב לשמש כמו ברביעי ראשון ותמיד בהתקרבה תראה קרובה עד החסר ולא תראה מפני צד השמש אשר לפניה · ולפעמים יקרה כי יחסר מאור הלבנה ותקדר ולא יבא הקדרות כי אם בעת הנגוד כי תתמלאת והנה בארנו עד כה מאין יבא לה מאור · אמנם בעת תקדר יהיה לסבת לא יוכל המאור להגיע אליה בשום צד ולא תקדר עד תסיב חצי גלגלה אף כי בכל עת יזרח השמש עליה · אמנם לסבת לכתה דרך מעוקל אחד מן השמש והיא קטנה מן הארץ יש מקומות תעבור בהן תתכסה כלל הארץ יעבור בתוכה · ויש ביניהם כמו קו נטוי מזה לזה כי תשפל הלבנה מהרה מן השמש על כי תרוץ מהרה ממנו · אז ישוב השמש

לזרוח עליה · והיה נדבות לה מקום הגלגל קדרות כפי המקום ואם ימעט המקום יתמעט הקדרות דמיון הגלגל בקו יעבור באמצע הארץ אל עבר פניה כנגדכו · ויעבור בגוף השמש וראש השני לקו בעברו השמש יעבור גלו חוץ לגלגל · והיה בהיות הלבנה כנגד החמה תעבר דרך הגלגל ותקדר כי לא יוכל אור השמש להגיע אליה ובעברה יותר ישרה על הקו יותר תקדר וזה יקרה בליל הנגוד או ביומו ואחר כך תשוב למאור :

שער ג בלוקת השמש

השמש יקדר ויחסר אורו פעם קיד חלי חלי כיום והוא הנקרא לקות · והסבה בהיות הלבנה תחת השמש ביותר על קו אחד מבדלת בינינו ובין השמש אז יחסר לנו אור השמש ויקדר כי הלבנה נעשת מאש שחורה לא יוכל השמש לעבור בתוכה להאיר לנו כמו מתוך שאר הככבים · דמיון נר דלוק רחוק ממך ושים ידך בינך לנר לא תראה הנר ויותר תיישר ידך נגד הנר יותר יחסר האור · וכן יקרה לקות השמש כי אין כתיב השמש והלבנה אחת · כי כתיב הלבנה מוליכת בעקל מפה ומפה מכתיב השמש כי מהלכה קלר ממנו ותמיד הלך תחתיו עד תעבור על הקו נגד השמש ותבדיל בינינו כמבואר וגם לא תבואה השמש ומונעת זוהר השמש לבד בארץ השכנים תחת הקו ההוא להם לבדם יהיה הלקות ולא יראה לכל · כי אין הלבנה גדולה לכסות פני החמה בכל הארץ כי קטנה היא מן הארץ · ועל זה עמלו המשאים לדעת אן ילקה ואן לא ילקה ובכן התבאר הלקות בעלותו למעלה על הקו והלבנה מפרדת בינינו ושלשה ימים תראה קרובה · הנה התבאר כי לקות לבנה לא יהיה כי אם ביום הנגוד ולקות החמה כי אם ביוסר"ח · ויסכיל כי הלקות מופת דבר חדש יקרה בעולם דבר או חרב או רעב כאשר כתבו הפלוסופים בספר המשפטים ויתר דברי המשאים על ספר דברי הימים לתלמי ואב"ן מעש"ר :

שער ד בטבע הגלגל הגדול והככבים

שמעו עמים השכילו בחכמה זה נדרש כל הנעשים תחת השמש בטעם מבורר על פי הטבע [illegible] והככבים

הם כלי הטבע העליוני לפעול מעלה ומטה כרצון האל י"ש · ואשר ישכיל בהם לדעת טבעם ובחם הגדול בארץ כמו לשמש ולירח להאיר לכמלאים ולאשר ימלאו אחריהם בכל דבר לו תחלה ותכלה ובכל השתנות דבר אם באדם אם בבהמה אם בעשב יקרה בטבע שם יוצרו ככבים ועל פי הטבע הקיפם סביב העולם נגד תנועת הגלגל הגדול וכי יחפץ המטבע ינוחו · ואז ינוח כל המזל לא יזוז ממקומו איש ולא שום דבר עד שוב התנועה לגלגל · וכן חפץ השם ית' לברא עולמו הכל כברא לצורך העולם כי בכל הככבים טבע משונה מחבירו כמו הלבנה מקבלת מאורה אשר בהתמלאה יתמלא גוף האדם דם ולחות · וכי תפסד יחסר בחים ובבהמות ובעצמות יתמלאו מוח ואף הים תתמלא במלאותה ותחסר בהחסרה אשר השובבים אל הים שכנים באהלים ישאום במלאותה וישיבום בהחסרה · וכן השמש טבעו משונה אשר בהתקרבו אלינו כי יחל לעלות עלינו תדשא הארץ דשא עשב ועץ פרי עשה פרי והעופות יזמרו וכגן ייטיבו כי הגיע עת הזמיר קול התור נשמע והיך כי ישפיל יכלה כל דבר והעלה נבל והגשם בא והחרף הגיע אם כן בראותינו שני ככבים אלו אשר יפה כחם כאשר בארנו בקוצר יש לנו לדעת כי יתר הככבים לא לחנם נבראו · אמנם לכל אחד יש כח וטבע גדול מאחד הדברים ההוים בעולם ושנוי העתים אם טוב אם רע אם קר ולא אם חם ויבש והקיץ והחורף אחד משפיע ואחד יחסר וכל המשתנה מכל הככבים הוא והכל ברצון יוצרם יפדם על מכונם ותנועתם בטבע כל תנועה משונה מחברתה · והמופת בטבע תנועת השמש עולה הקיץ ויורד החורף · כי כל שתי מעלות הנכוחות הם שוות בכל שתי תקופות כמו יעלה בזו ירד בזו וכל הקייצים והחרפי' שוים עד ישוב לראש השנה שנית למקום אשר היה שם בתחלת שנה ראשונה וזה ידוע לחכמי התכונה · ואם לא נבראו שאר הככבים אז יהיה כל החדשים שוים כשבט שנה זו יהיה שבט שנה האחרת · וכל הימים ישוו אם קר אם חם אם יבש לא ישתנו · כי מהלך השמש ותנועתם שוה והשמש מאור הככבים וכחו גדול מכלם בטבע כמשפט המפת · אמנם לפעמים הצטרך לשאר הככבים · והמשל המלך הוא המנהיג עמו ראשי מאורים וכלם צריכין לו והוא גם הוא צריך לעמו כי בהתקרבו לעמו יגדל כחו ובהתרחקו מהם יחסר כחו כן השמש מלך על כל הככבים ומאורו וכחו גדול משלהם וטבעו מתפשט בחוץ יותר מכלם · אמנם יצטרך להם בהקרבתם אליו בהתרחקם ממנו ילקה כאשר בארנו אשר בהתחבר הלבנה ילקה השמש · ואחרי בארנו טבעו

הככבים ובגלגל הגדול לד הקלור · כסוב כבאר איך סודר העולם לארכו ולרחבו לעמקו ולגבהו · ועל ידי חכמי ז׳ החכמות אשר חכמת התשבורת אחת מהנה · ובה נמדד על ארך וגובה מן הארץ עד הגלגל הגדול ואת כל הככבים · ואשר נמלאו זאת החכמה אמרו פי לא יתכן משכיל בחכמת החזיון בלתי ידע מדת העולם והככבים ע״פ מדדוהו יגעו ומלאו :

שער ה במדידת העולם והכוכבים

תחלת דברי המשאים בקטרי המדידה מדדו הארץ לעמוקה אם היא כי במדידת הארץ מלאו מדת הככבים ומדת הגלגל הגדול · וכאשר כלו מדידת ארכה ורחבה ועביה אז בקשו מדידת הלבנה לבעבור היותה קרובה אל הארץ · אח״כ בקשו מדידת מרחק השמש מן הארץ וגדל תנועתו ומלאוהו גדול מכל הארץ · וכאשר מלאו מדת אלו הג׳ השמש והלבנה והארץ הקל בקש שאר הככבים גבהם התרחקם והתקרבם ולא מלאו ככב קטן מן הארץ מלבד ג׳ והם ככב נוגה לבנה קטנים הם ממנה כאשר נוכיח למשכילים בחכמת התשבורת עם חכמת החזיון · אמנם לבעבור מעטו בה מעיינים אל עמקה וקשיה תקשה ההוכחה במפת נבאר איך ארך רוחב ועובי לארץ והתרחקות ממנה הלבנ׳ וגובה ומרחק השמש על לד הקלור כאשר הוכיח תלמי המלך ומן שאר הככבים לשר בגלגל הגדול ואת גדלם ואת גבהם ובל קדתם · האמנם טרם נחל בבאורם נאמר מה עלה בדעת המלך תלמי ואיך דרש חכמת החזיון מכל קדומיו :

שער ו מן תלמי מ״ך מצרים

תלמי מלך מצרים אשר דרש ויסף החכמה מכל קדומיו · ויחבר ספרים רבים וכלים למלא גודל הארץ · וגבה הגלגל ותנועת הככבים יום ולילה וכלי מבתן השעות הנקרא אור״לוגא יתכן לכל דבר הוות מבתר לאכול לשתות ליקח למכור להחפלל בשעה קבוע · ואל יהרסו בגם תם לבקש כבוד יוצרם שלא כסדר כי אם אל נכון בשעה יום זה בקיום זה בל ימהר בל יאחר · ומאד קל הדבר לעשותו מבחן השעות היא מלאכה קלה · אמנם רוב ההמון לא ישיתו לבם כי אם לכנוס ולאסוף לצבור הון לבעלי נשואי נשיהן ויעזבו לאחרים חילם בלכתם ארקליה ושמה בלי בשות ושמלה ודאגתם לקנו ומתקן אליו ימהר

מיתחן

מיתחן כי יבקש כל איש לשנו' טבעו ויתמיד וינהג תמיד לשנותו לטבע אחר להכות גופו והוא כלי לא ישתבר כי לא מקרה הוא על כן ימהר בהרף עין ואינו יחזיק בו ולא יקום · והנה הוא המלך שלמה אשר מלא הקהלכ"דיר למלא תנועת הירח · ויחכם מכל קדומיו עד אדם הראשון אשר כשלם ונגמר בז' החכמות יען היותו ראש עפרות תבל חפץ השם להשכילו ולחסרו מעט מאלקים ויעטריהו הוד והדר עז וגבורה וישימהו עליון על כל אשר ילדו · ואמנ' באכלו מן הפרי חרה אפו על אשר שם בו וישת עליו כפו למעטו ולחסרו מכל דברו הטוב וכעשה בעל חיים מת אשר לא היה לפני אכלו מן העץ נברא והוא וכל העתידים לחיות תמיד בששון בשמחה בלי שנוי ותמורה בגן עדן הארציי עד חטא ולקה הוא ואשתו והארץ לקתה ואף הכוכבים לקו ומעטו מאורם · והיה כאשר חטא ולקה האדם וימעט הודו ושכלו וגבורתו עד נראה בדעתו ערום ר"ל מן השכל וההוד והגבורה אף כי השאיר לו השם יותר שכל והוד וגבורה מכל הבאים אחריו רק בג' אנשים · ההוד נמצא באבשלום · והשכל נמצא בשלמה · והגבורה נמצאת בשמשון · וכלם נשארו באדם הראשון ואחריו באו רבים יגעו ומצאו החכמות וימתיקו סוד לשמרה מן המבול כי בחכמות השכילו אשר יופסד העולם באש ובמים :

שער ז איך הצילו החכמות מפני מי המבול

צרפו ויתבררו רבים לדרוש החכמות יגעו לדעת איך יחסר העול' וימצאו אשר יופסד העולם שני פעמים · פעם באש ופעם במים · אמנם לא השכילם השם ב"ה לדעת איזו קודם · אז חמלו הפלוספים על אבידות השכל כי יאבד לנמצאים אחרי כלות העול' ויבכה · אז עשו עמודים גדולים וחקקו בו אות מן החכמות אשר יש אמר כי האחד מאבן שייש חזקה קשה לא תמחה במים עזים · והאותיות מחוקקות רחבות וגדולות לא יקלקלם מים ורפש ולכל החכמות חצבו עמודים למען ימצאום הבאים אחריהם אח"כ ירד המבול וימח כל היקום מלבד נח ואשר אתו בתיבה אשר ממנו נבנה העולם בשנים קדמוניות ויחלו לבנות ולנטוע ליישב העולם כקדם והיה העולם שמה עם מראות עיניהם עד מצאו השכלים ויהי אחרי המבול הראשון אשר מצא החכמות היה שם בן נח אשר יגע ומצא חכמת התכונה · ואח"כ בא אברהם אשר החכים והשכיל ויחכם מאד · ואחריהם מדור לדור הוסיפו ספרים השכלים דור הולך ודור בא עד בא החכם הגדול הפלסוף

הפלוסוף הנעלה אפ"לטון הוא אשר הוכיח אחדות האל וכי יש מנהיג במפתים רבים · ואחריו בא הריסט"וטלס אשר הלך בעקבותיו ומנו למד והוא אשר יסד חכמת ההגיון · ורוב עסקיו היה בחכמה וכל ספריהם עשו בלשון ארמי כי הלט"ין לא בא עד ג' מאות שנה אחריהם · ואחריהם באו משכילים פריים ויעתיקום בלטי"ן · ורבים השכילו ויעשו אותות רואים תמהו ואשר הפליא לעשות הוא היה הפלוסוף ווייר"גילא :

שער ח במופתי בייר"גילא הפלוסוף

טרם דת נוצרי היה ביירג"ילא אשר רבו פעליו ונפלאו מעלליו בחכמת התכונה · הוא עשה זבוב נחושתן אשר מי יקומוה במקום ישר מרגשת כל הזבובים הרחק כמטחוי קשת ובהתקרבם אליו מיד ימותו · הוא אשר עשה סוס נחשת לרפאות כל חליי סוסים והיה כי יחלה סוס ותביט אל סוס נחושת מיד נרפא · הוא יסד עיר גדולה על ביצה והיה כל מניע הביצה מנענע כל הבירה · והנה הזבוב והסוס ומרבק האדי אשר עשה הלא המה במדינת נאפ"ש · הוא אשר השפים את האש בעיר רומא על דבר בת הקיסר והחזירו לרצונו · הוא אשר עשה הגשר הגדול המופלא בתוך המים אשר נפלאו עליו כל חכמי עץ ואבן יגעו מצוא איכות הגשר · ולא מצאו איכותו ועל מה עמד ואנה ראשיתו ואחריתו · הוא אשר עשה גן אחד מוקף אויר בלי קיר וחומה והאויר עב כחומות לכן בל יכנס דבר דרך · בו שתי נירות דולקות תמיד לא תכבינה ובמותו אחת תכבנה ותלויה באויר · הוא אשר עשה ראש מתכת מדברת אליו ועונה ומשיב ומגיד לו כל העתיד · ויהי היום וישאל בראש הילך בדרך אחד · ויען הראש כי ילך כאשר יחפץ ובלבד כי ישמור ראשו · והוא לא הבין ודמה בדעתו לשמר הראש של מתכת · והראש לא כן דבר כי אם בראשו ממש · ויהי כאשר פתר הראש כן היה · בדרך אשר הלך נכנס חום השמש במוחו ויחלה מחליו אשר מת בו · וירא ווייר"גילא כי בחליו ימות ויצו לתלמידו לשאתו מן רומא וישאוהו ויקברוהו בארץ שזי"לא מיל אחת קרוב לים · ועדין שומרים שם עצמותיו מכל אחרים וכאשר ינענע עצמותיו ויעלום למעלה תתמלא זעם הים ותפל למעלה לפי העלות העצמות עד ישובון למקומם ואז נחה הים מזעפו · כי מאד החכים מכל אדם ותהי חכמה מפוארה בכלי מכוער · כי שפל קומה היה ורע

במוך

כמוך ושלרתו עקומה ורבו פלאי מעלליו ולא יאמנו להאזין יליעגו להם הם יסופרו כי השומע דבר עליו ולא ידע מהותו ואיכותו ילעג לו כאשר רבו משפילי השכל מלעיגים על החכמה ואמר מעשה שדים ורוח הם והם לא הבינו דברו כי לו ידעו האיכות יקל להם המעשה ומה יתרון לכסיל ילך בחשך ואין נוגה בדרכיהם ויאמרו לא יראה יה ולא יבינו כי יד אלקים עשתה כל וילכו אחרי שרירות לבן הרע לתור אחרי עיניהם הזונים לצבור הון וממון · ואת פרי השכל המירו בבוסר המטבע ולא ישיתו לבבם על מי ועל מה הוסד הטבע ועל כל זאת לא כמנע בביאורו כמה קבלנו מקדמונינו:

שער ט מרוע הוסד המטבע

המטבע הוסד ופשט בעולם אל חסרון התבואה והבגדים וכל דבר צריך לגוף את אשר לו תבואה אין לו בגדים את אשר לו בגדים אין לו תבואה · מה עשה בראשונה היו מחליפים זה בזה · ואשר לא היה לו לא זה ולא זה מה יכול לעשות · ויהי כאשר ראו המשאים את הדבר כי רע הוא ויאמרו איכה נישא משאת בגדים עמנו בדרך רחוקה לקנות לא אוכל ומשקה ויבקשו מאת אדוני הארץ לעשות מטבע קטן וקל למען יכול איש לשאת עמו די ספוקו בכל דבר וקראו לו שם כמו מנהוג · ובלע"ז דוטי"אה ואז פשט המטבע בכל מקום בלי שנוי · אמנם שוב תדשו בה דברים ונעשו רוב מטבעות ועדיין הקטנה והקלה טובה ותקל לשאת כי כן יסדו המשאים הקדמונים:

שער י במשאים עברו תמיד ללמוד

הנה התבאר כי המטבע דרשו המשאים עברו האיים והמדינות כאשר עשו הפלוסוף הגדול אפל"טון נעם ההלו עזב חילו ללכת באשר ימצא למצא כדור החכמות · גם המלך אפי"לונן עזב מלכותו ויעבור ממקום למקום לבקש החכמות כאיש דל ואביון וברוב מקומות נתפס ונמסר מזה לזה מוכה ונמרט ולא שת ללבו כל הקורות למען דעת היות מנהיג אם אין · ויתחוך עד הגיע מקום תחנות הפלוסוף היושב בין עמודי הזהב ושמו אר"קן המלמד לאדם דעת

בטבע בככבים ובכל מיני חכמת במפת בהכרח מחייב כל הראוי ושולל כמו כן ויצא לו שם גדול בכל החכמות ומשם הלך לדרכו עד מצא שלחן זהב מופז הנקרא שלחן השמש לבעבור נחקק עליו מהלך השמש וכל הגוה ושם למד הרבה סתרי השכל אשר טוב סחרו מסחר כסף · ומשם נסע ומצא נהר גאני"ץ וכל ארץ אינד"יא עד סופה וכל דרכיו ועמלו ויגיעת השכל· אלכסנדר יגע והלך ממקום למקום בבקשת החכמה אמנם יגיעתו היתה בעושר בכבוד ובחיל גדול כמלך הלך לבקש החכמה ע"כ לא הפליטו אנקים לדעתה כאשר עשו המפארים העוברים במקלם ברעב ובצמא חרפו נפשם למות עזבו ארץ מגוריהם וילכו כאשר ימצאו לבקש השכל ולדרוש הפלוסוף· ואחרי הזכרנו נוסיף בביאור ׳ונבאר מהותה :

שער יא מהות פלוסופיה

הפלוסופיה היא הכרת כל דבר ותכונת כל מעשה הוה ונעשה ונמצא יתהוה וימצא למען דעת כי ה׳ הוא האלקים ואשר יכיר מעלת עלמו · ומהותו ישכיל פלוסופיה · כי לפלוסופים הכרה דקה מאד כאשר ענה אפלט"ון כי יגעת כל ימיך למצא החכמה מה תאמר לנו ואיזה דרך הטוב תורינו ונלך בה ויהי כמתלוצץ בעיניו ויען לו ויאמר לא למדתי דבר ויום ולילה יגעתי ולא מצאתי · ובכן התכלל מזיד לזמתו ולן על השכל ויש פתי ישמע דבר יישר בעיניו דמה דעת כל מחקרי תכונת השכל וישמיע · כל מעט חכמתו · ובהודעו בשכלו נגרע אין בו ממש יוציא לעז על החכמה ותתבזה ולזה כיון החכם באמרו אל תשליכו הפנינים לפני החזירים כי אין יודעים מעלתם ולא כן עשו הקדמונים· כתלמי המלך אשר יגע ומצא תנועת הככבים אשר בגלגלים ואת מדותם · כאשר הקדמנו · ועתה נבאר מדת הארץ לארכה ורחבה ומדת השמש ואת השמים והירח והככבים והזכירם במופת בספרו הנקרא אל"מגסטי · ואחריו מדדו החכמים ויסכימו לדבריו :

שער יב במדידת הארץ

הפלוסופים בשכלם מדדו כל הארץ לכל צד בחכמת המחקר עם חכמת התשבורת מצאו הקף הארץ כמו חגורת

בסיגר סביבה ואה"כ שטחוהו לארץ ומדדוהו ומצאו ארכה עשרים אלף וחמש מאות וכ"ח מילין · ובמיל אלף פסיעות · והפסיעה ד' רגלים וכל רגל ארבע עשרה אצבעות בגודל ארך סביבה · ועביה כמה בחלקה אל חציה מדדו ומצאו ארך עביה שש אלף וחמש מאות ואת גובה הגלגל מדדו להקיף כל ההוה ויש :

שער יג מדידות השמש והירח

אחרי בארנו מדת הארץ הקל למו ובאור מדת הככבים והגלגל ונקל במדת הארץ הלבנה ונוכיח כי מדת ארך הארץ בהקיפה גדול מגוף הלבנה ל"ט פעמים ועוד מעט ונחלקה על הארץ כ"ד פעמים וחצי בעובי הארץ · וגוף השמש גדול מגוף הארץ קס"ו פעמים כך כס חכמי התשבורות אשר תמהו לדברי הקדמונים לא האמינו להם עד בחנו החכמות וימצאו כי כדבריהם כן הוא בגבה ומהות גיקל להאמין לרב גדלו מן הארץ לרב התרחקו ממנה · אמנם אף כי גבה מאד מדדו הקדמונים ותלמי הביאו במופת גבהו תקפ"ה פעמים כעובי הארץ:

שער יד בגודל וגובה הככבים

גובה הככבים שוה · אמנם בכולם ישתנה ואין שום ככב קטן נברא להאיר שלא יהיה גודל מכל הארץ והימים והגדול שבכולם הוא ככב חמה כי הוא מאיר כל הככבים · ומן הארץ עד הככבים מרחק עשרת אלפים וחמשים פעמים כעובי הארץ · ואשר ישכיל בתשבורת יערך ערך האצבעות והרגלים והמילים בכמה ימים מהלכת · ואשר יוכל לעלות דרך ישר בלי סביב וילך כ"ה מילין בכל יום יעלה לככבים בשבע אלף וק"ן שנה · אדם הראשון אלו הלך עד הנה תמיד כ"ה מילין בכל יום עדין לא יגיע לככבים ויחסר לו לכת מהלך ב"א מ"ה שנה מיום נברא אדם עד יום נעשה ספר זה שנת ה' שפ"ה לבריאות העולם ועוד דמיון אם היה כדור שם יקל לפול במאה שנה אז תלך בכל שעה מן כ"ד שעות היום ס"ג מילין וחצי עד תפול לארץ כי כן הוכיח אשר יסד ספר זה ארבעים פעמים כמהלך תסוס דל ינוס והמבין יבין כי גדול יתרון הדבר לפרשו יותר :

שער טו סך הכוכבים

אמר תלמי המלך כי הככבים המאירים ברורים הם אלף וי"ב עם ככבי לכת וסך כלם הידועים כ"ט אלף הם הנראים לבני אדם · ואת שאינם נראים אין להם מספר ואין איש יודע מספרם רק מונה מספרם ברוא ב"ה וסך הככבים הנראים נגלו מספרם על ידי הכלי הנכבד אשר עשה תלמי המלך אשר בו ידעו מספרם ומרחק כל אחד מחבירו · ואלו הכוכבים חקוקים בגלגל בצלמם בדמותם בחלריהם בטירותם · ומהם לא נכרו יותר מן הארבעים ושבעה בגלגל ומהם בררו שנים עשר יותר נכבדים וטבעיים וקראום שנים עשר מזלות הסובבים בעוגל בגלגל לבדם · ואת שבעת הככבים לבדם ומה גבהו ומה נאוו כי אשר בחטאו ימות לא יזכה לחזות' ואשר יזכה עלות שם ברגע אחד יהיה למעלה בכל מיני תענוג רוחני אשר לא ידמה לתענוג גשמי כי לא יוכל איש לדעת רוחב מדורת העליונים לא ימלאו כל שכני תבל ויושבי ארץ וימים וכל אשר בהם ומעט נאריך בבאור מרחב גן עדן רוחניי שמיימי :

שער יו מרחיב גן עדם

אם היתה הארץ גדולה מאשר היא מאה אלף פעמים וירבו יושבים ק' אלף פעמים מכל אשר היו בה וכל אחד מוליד בכל יום וימיו ק' אלף שנה וכל הנולד יהיה עיר ולכל אחד כרך מפואר גדול לא יחסר בו דבר יערות נהרות הנור וכירים בית הריחים פרדס וגנים סביבות כרכם · ולכל אחד מאה עבדים ולכל עבד עשרה אחתיו לא ידמו בגלגל הגדול כגרגיר מלא בים אוקינו' · ע"כ יאמרו המושלי' מה טוב ונעים להאמין לדעת יוצר הכל אשר יצר הבינונים הגדולים והמפוארים לשמור מצותיו וחקותיו לבלתי יכעיסוהו בהבליהם וירחקו גדול ישובו רשעים שאלה לא יראו המקום הנורא הקדוש אשר מעל לגלגל הגדול גן עדן שמיימי לא ימלאנו דבר כי אם יקר כבוד יוצרו ב"ה אשר ממלא כל ושני המקומות הם ג"ע וגיהנם מתנגדים והעול' ביניהם זה מוסף אליו החטאים בנפשותם · וג"ע מוסף אליו כל הטובים והמקומות ההם בלי גבול נודע יש בהם להחזיק כל הנמצאי' לא ימלא מהן · ע"ב אמרתי יגעתי ולא עלאתי אל תאמן כי מלא כל

הארץ כבוד השם ובא לטהר מסייעין לו · ואחרי בארנו גדול הגלגל מקום משכן הככבים ותנועתו כבאר הגלגל אשר לא ינוע בו ובו לא ישתנה כאשר ילך איש ממקום זה למקום אחר ההולך ינוע והנהלך ינוח עד שוב הנע למקום הראשון ותמיד המקום ינוח בל יזוז וישתנה והם השמים המשפיעים לנו את זוהר הגדול הכלול בהיות האויר זך ודק כאשר מלאו חכמי החזיון · והשמים ההם מקיפים הגלגל הגדול ובו כלאו חידות וקצרה שכל אנושי להגיע לתכליתו לא נמצא בו הכרה והוכחה במופת כיאם על דרך הקבלה לפי דברי הקדמונים :

שער יז מן השמים ושמי השמים בשמותם

על השמים ההם יש שמים אחרים המקיפים להם סביב ועלם כעין הבדולח לבן וצלול כקרח הנורא ושמם שמי הבדולח ועל השמים ההם יוסדו שמים אחרי' מקיפין להם סביב ועלמן וזהורו שבעתי' כאור החמה ושמם שמי המראה ומשם נפלו המלאכים בדור המבול ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו כי מה נורא המקום ההוא אשר המלאכים לא זכו היות שם בלתי זולתי מלאכי השרת הקדושים :

שער יח בתענוגי גן עדן השמיימי

הנה התבאר אשר ג"ע למעלה כל הגלגלים ושם מקום התענוג והשמחה ההוד וההדר וכבוד השם נגלה גלוי לכל ראש אוכלי' והוא המקום המובחר משכן כבוד אלקי ישראל אף כי נמצא בכל לא נגלה רק שם כי אין נסתר מנגד עיניו ראה כל וצופה כי שומר הכל הוא ואם תתמהו אם יראה השם ב"ה כל הנמצאים כי המשל בדבור היוצא מפי איש וכל העומדים שם ישמעו כל המאמר אף כי יצא מפי אחד כי כן משפט חוש השמע עא"כו עין היוצר אשר יצר כל צופה כי כל הגוים כאין נגדו · ויגיד המשל ככר תאיר על כמה דברים בפעם אחד וכ"ש כפלים פעליו איך יתמהו על פלאי השם הפועל ב"ה אשר בכל נעשה במאמרו וכבודו מלא כל · ובג"ע מקום משכן הקדשים והיראים והמלאכים אשר לא יגיעו שכל מעשיו לדעת מהותו ואת תענוגו ואם יחכם איש מכל אשר לפניו ולו מאות אלף לשונות ומאה אלף לבבות מושכלים כל אחד בכל אשר היה לפניו לא יוכלו לחוק

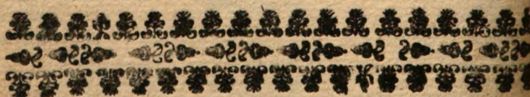
בספר

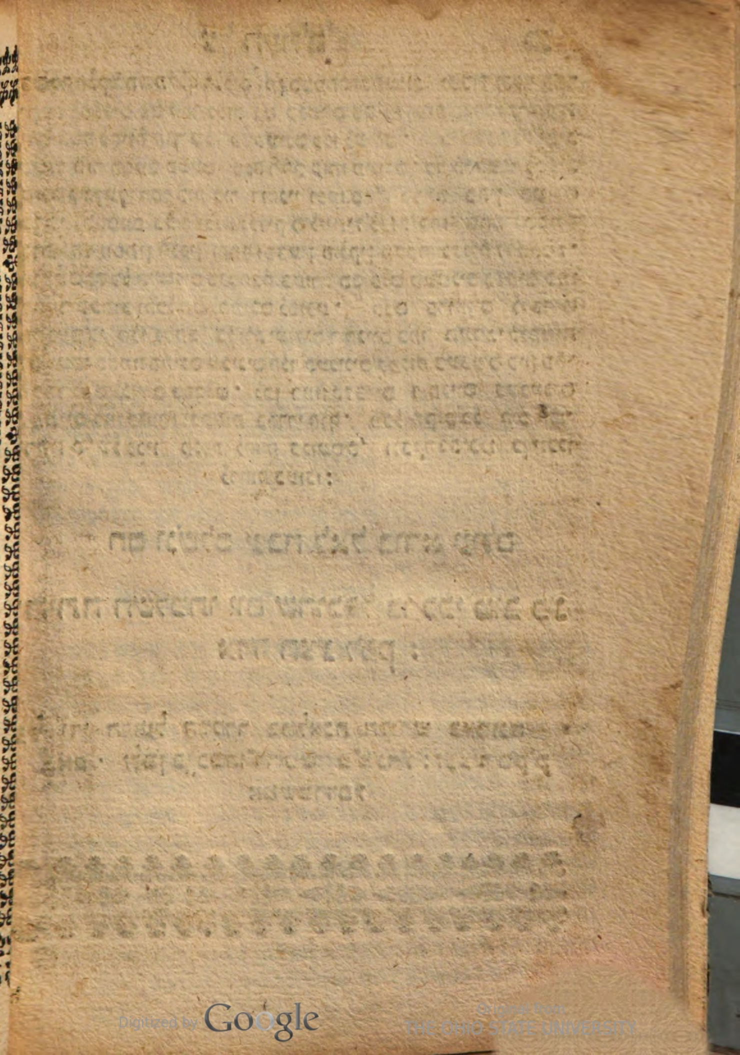
נספר חלק אחד מאלף אלפים מן השמחה והתענוג וההוד והנוי אשר קרה לשכנים שם אשר כנזה גם הנמאס שם לא יטוש הנאתו הרוחנית יום אחד להיות מלך על כל העולם כלו לעולם · כי כאשר לא ישיג עור אור השמש מטעם שלא ראה אותו מעולם · כך אי אפשר להשיג תענוג גן עדן אשר הוא אור רוחניי וכמו שא״ז״ל ראה שאין העולם כדאי להשתמש באור וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא וכמו שאמרו השמש אין אחד משתין אלפין וחמש ושבעין חולקין מההוא נהורא דאתגניז · מטעם זה כל היעודים שנכתבה בתורה הם כלם תענוגים גשמים כמו שאמר הכתוב ואכל תם לחמיכם לשובע · הגם שרומזים לדברים רוחניים כי אלו נכתב בתורה יעודים רוחניים כמו תענוגי הנשמות לא ידעו ההמון שאינם מבינים אלו הענינים המלות בעבורם כיון שאי אפשר להם לציירם בשכלם · לכן רמוז הדברים רוחניים בענינים גשמיים כמו הלויתן ובהמות בהררי אלף · מכל מקום כל איש אשר יראת ה׳ על פניו מלפה לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו כן יזכנו לראות בטובו:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

היתה השלמתו יום שהוכפל בו בכי טוב כ״ג אדר הצ״ג לפק:

על ידי הפועל המסדר במלאכת הקודש באמונה · נאם · זלמן בן כמהו״רר משה פ״פ נר״ו : זעציר מק״ק אמשטרדם:

ספר

חי בן מקיץ

שחיבר החכם השלם הנשר הגדול
המפורסם ר' אברהם בן עזרא כולל
הרבה חכמות ודברי מוסר ומעניני גן
עדן וגהינם ובלשון צח ומצוחצח על פי
המשקל והיה עד היום בכתיב' יד באוצ'
טמון :

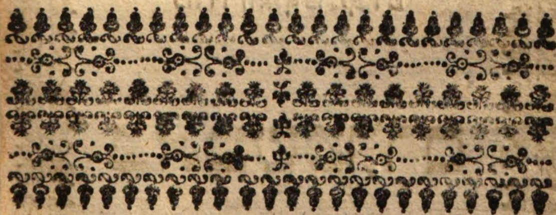
הובא לבית הדפוס על ידי הנעלה
כה"רר וואלף פרנקפורט.

באמשטרדם

תצ"ג לפק

הקדמה

אמר משה פרנקפורט בחפשי באמתחת ספרי מצאתי ואתי לידי ספר קטן בכמות ורב האיכות קראו המחבר **חי בן מקיץ** חברו החכם השלם המופלג בחכמה ומפורסם בישראל גדול מרבנן שמו ר' אברה' בן עזרא והיה כמוס באוצר טמון בכתיבת יד עד היו' ובקוראי בו ראיתי שכולל הרבה חכמות וענייני מוסר בלשון צח הפלא ופלא על פי המשכל · כידוע לכל שהמחבר הנ"ל היה ראש המדברים בחכמת הלשון והשיר פייטני וחרוז · ומי שמבין בשירי וחרוזי החכ' הנ"ל ישכיל ויבין דעתו שהוא הוא המחבר הנ"ל והובא ג"כ הספר הנ"ל בשפתי ישני' באות ח' על שם המחבר ה"נל יע"ש · ולדעתי קרא המחבר הספר בש' חי בן מקיץ שעל ידי כך יקוץ האד' משינת תענוגי עול' הזה וירגיל עצמו להקיץ בעיני פקיחה להשתדל לישן בשינ' מתוק' בחיי עול' הבא והא הו' כאילו חי אף אחר מותו וכמש"זל צדיקי' במיתת' קרוין חיי' ושישתדל האד' בעודו בחיי' חיותו לתקן מעשיו כי היו' לעשות' · גם מספר ח' עם מקיץ עולה במספר אברה' · ובראותי רב התועלת הכלול בו נתתיו למנה לאלופי' הנזכרי' בשע' מע"ל להדפיסו לזכות הרבי' ולהראות לכל נוע' הספר ויפיו כי טוב הוא ותועלותיו רבי': ואולי על ידי כך יעורר האד' הנרד' להטיב לו בזה ובבא:

שמעו חכמים מילי ויודעים האזינו לי אנשים · וישישים · והקשיבו בוערים · ונערים · כי אמת יהגה חיכי · ומפתח שפתי משרים · אני עזבתי את ביתי · נטשתי את נחלתי · והנחתי מולדתי · ומקומי ובי׳ אבי · ומשפחתי ואחי ואמי נחרו בי · בני אמי · שמני נוט׳ ללא כרמי · קמתי לנסוע · ולבקש מרגוע · כדי שתנוח רוחי ונשמתי · והנפש נפשי ותתיחד יחידתי · ועמים רבים · ודברי שומרים · וארא והנה איש זקן הולך בשדה · משבח לאל יתעלה ומודה · דמותו דמות מלכי׳ · והודו כהוד המלאכים · לא החליפוהו הזמנים · ולא שנוהו השנים · עיניו כיונים · ורקתו כפלח הרמונים · לא עותה קומתו ולא כשל כוחו · לא כהתה עינו ולא נס לחו · שמנים טובים כריח נרדים · חכו ממתקים וכולו מחמדים · ואמרתי לו שלומיך ישגה · והחכמה תמיד תהגה · ולעד לא תשגה · בן מי אתה ומה שמך · ומה מלאכתך ואי זה מקומך · ויענני במילין ממולאים · כאבני מרגלי׳ · ובדברים סדורים · כתומים ואורים · ואחר ליייטב השם את שמך · וישים כנהר שלומיך · ויהיה תמיד בכסלך · וישמור מלכד רגליך ·

חי בן מקיץ שמי · ועיר הקדש מקומי · ומלאכתי אשר אתה רואה · אשוט ולא אלאה · אשוטט בכל עיר ומדינה · ובכל גד ופינה · ואני הדרכני דרך חכמה · ולמדני דעת ומזמה · ואהיה אצלו אמון · כבעל המון · בצילו חמדתי וישבתי ולא אעתק · כי פריו לחם ערב וממתק · ויהי כאשר דברנו וארכו הדברים · וכלנה למבין נכונים ולמוצאי דעת ישרים · ויאמר הכרת פניך העידה · זיכירתך הגידה · כי אזנך פתוחות · לשמוע תוכחות · ונפשך נכונה · לקנות חכמה ובינה · וזאת המלאכה אשר אני בוחן וחוקר · לעולם לא תכזב ולעד לא תשקר · כי היא במאזנים · ולרואה בעינים · והמגית אותו ממשש כנהרים · ועלה הרודים אשר בך רודים · אינם ידידים כי אם מורדים · ללא רעים · מרעים · ולא אהובים · כי אם אויבים · מלודים ותומים · פורשים ושומנים · וגבורים ועלומים · אסורים ומענים · אשרי אנוש ינצל מהם · ואוע׳ ילכד בהם · הנוקש במכמרות׳ לא ימלט · והנלכד ברשתם לא יפלט · בנישוב מאהליהם · ואל תפן אליהם · ואל תשמע למיליתם · כי לרע ירוצו רגליהם · והאחת אשר לפניך הולך · כנה השקר והאמת יש לך · ואשר מימנך · מכשפך ומענך · ככל קולף וזועף · ובכל יום בוער וזועף · חרביו לקרבינו יגופו וסביביו שביביו ישרופו · המתו כאש תבער · וכעסו כלהב נבער · בכל הט ישתה · ותכל אותו בושה ושוטה · דמ[illegible] לטרוף

וככפיר יושב במסתרים לחטוף · ואשר משמאלך · מכשילך ומכלך ·
לעולם מיחל ומקוה · ותמיד חומד ומתאוה · ואם תכתשהו במכתש
לא תסיר מעליו אולתו · ואם הכהו בפצים לא תחדל כסלותו · כל אוכל
יאהב · ולא ישבע מה"ב ה"ב · ואשר בתוכם · לא יבין ולא יחכם · ושוא
ידבר והכל ימלל · והצדק יעות והאמת יהולל · הפוכת בלבו · ואון יחשוב
על משכבו · לא תשבע מראות עיניו · ולא תמלא משמוע אזניו · יאתה
האחרים נושק · ולכך להם אויביו וחושק · ולא תדע כי ההולך
באורחותם · לא ימלט משיחותם · היאתה איש אש בחיקו ובגדיו לא
תשרפנה · אם יהלך איש בגחלים ורגליו לא תכוונה · כן המוטה בחלק
פיהם · וכהפכה כנועם דבריהם · בני אל תלך בדרך אתם · מנע רגליך
מנתיבתם · כי רבים חללים הפילו · ועצומים השפילו · דרכי שאול דרכם
ומעגלותם · ונתיב מות מנתיבתם · ומסילתם מסול אתה בהם ·
והשתלט עליהם · והכנע השוטה במתאוה · והמתאוה כשוטה · ושפוט
בצדק והמשפט אל תטה · ואשר ידבר מהם ושוא לא תאוה לו · ולא
תשמע אליו כי יחנן קולו · אל תאמן בו · כי ישבע תועבות בלבו · עשה
זאת איפה בני והנצל · בטרם יפוח היום וינוס הצל · ושמור דבריה אל
ואל תשכחם · ולעד לא תזנחם · כצרם תמיד בקרבך · כתבם על לוח
לבך · יהיו לך לבדיך · ואין לזרים אתך בלעדיך · כי לוית חן הם לראשך ·
וענקים לגרגרותיך · יכלו בטוב ימיך · ובנעימות שנותך · ויה"י
כא"שר שמע"תי א"לה הדב"רים · אמ"ר מפני"נים יק"רים · ידעתי
הסר ממוסריו · והממיר אמריו · והמפריד דבר מדבריו · הומס נפשו
משחיתתה · ועולב יחידתו וממיתה · והמחזיק בם ומהם לא ירפה ·
לעד יחיה ולא יספה · כי חיים הם למוצאיהם · ולכל בשרו מרפא אמרתי
משכני אחריך נרוצה · אגילה בך ואעלוזה · כדורך אשיש מיין הרקח
ומעסים · ויאמר לא נוכל לרוץ כגדי · ולעוף עמדי · וכנפיך נשברים ·
ואין לך אברים · מי יתן לי אבר כיונה · אעופה ואשכונה · בי אדני
אל תיפו אל זדוני · כי אליך גליתי את ריבי · ועליך השלכתי את יהבי ·
לך הוחלתי וסברי · רפא חלי וחבוש שברי · ויולכני דרך קרובה · אל ארץ
ארוכה ורחבה · חלק לשלשה חלקים · עמוקים ורחוקים · תחלת האחד
כמים · ים פו כשמים · והשנים הנשארים · אשר המה העקרים · האחד
במזרח קצותו · והשני במערב ראשיתו · זה על זה יהל אורו · וזה מזה
ילבש הדרו · לאלה חלק הארץ בנחלה · בראשית מתחילה · ולא יוכל ללכת
באלה המקומות הנבוהים · כי אם איש מלא רוח אלקים · ובקצה
בארץ הזאת עי"ן תשמע קולה · מרחוק ישמע מצולה · פלגיה בהריח
ומימיה

ומימת אדירים מרפאם כל מוחץ ומחלה · ומעלים רפואה ותעלה ·
ואנחנו כאשר קרבנו אליה · ועמדני אליה · הפשטתי כתנתי השלכתי
והורידני ערום לתוכה ויאמר לי שתה מים ממקורה · ונוזלים מתוך
בארה · כי בה יחבשו שברך · וירפאו איברך · ויהי להם כנפים · לעוף
בשמים · ממימי החיים · אשר לנפשות מחיים · ויסורו ממך מכאובים
ונגעים · וחלאים רעים ונאמנים · ויהי לי נכר לכבוש את שברי · מכאבי
ואברי · אני כאשר שתיתי די · ינהר ונתרפתי ממחליי · שלח ידו
ולקחני · וממסלות העיון העלני · ויביאני אל מדינה · קדומה וישנה ·
הורגת אוהביה · ואוכלת יושביה · בתוכה האלים · חשכים ואפלים ·
השמש רחוקה מהם · והירח לא יזרח אליהם · בתוכה תבא החמה ·
ואחריהם שי"ן וחמה · מזורה איכונסתם · תתהפך כחומר חותם ·
ובמדינה אנשים · דלים ורשים · וימיהם מעט ורעים · והם בונים
ונוסעים · והאלים הבנויים יהרסו · והזרעים ירמסו · והרמונים יסתרו ·
והאילנים יעקרו · והכל נופלים כמו קש · אין דורש ואין מבקש · ואיך
יעמדו · ולא יתפרדו · והם מקובלים ומסופרים · כמאויבים וצרים · אין
להם שקט ושלוה · ונחת וחדוה · כי הדברים הטובים · ברעים מעורבים ·
החדוה במדוה · והשמחה באנחה · והששון באסון · הידועים לא ימלא
חן בדעתם · וקלים לא ירוצו בקלותם · ואנשי חיל לא יכלכלו בחילם · כי
עת ופגע יקרה את כולם · ושם קרני השטן גבוהים ורמים · בהם
ינגח עמים ולאומים · האחד יתהלך בארקים · והשני יעופה בשחקים ·
גם חשך לא יחשיך מהם · כי השמש תזרח ביניהם · בקרן המתהלך
יתחלק לשתי רוחו' · והמתעופף לעשר משפחו' · חמשה חילוני' מרגלי' ·
וחמשה תיכונים מקבלים · אלו לאלו יגיעו בדברים · ואלו מאלו שומעים
אמרים · עד שיביאו הדברים אל מלכם · והמלך יבין בהם ונתחכם ·
ושתי רוחות · חומות ומשחיתות · את ככפיר בחרון אפו · כחזיר
בהלותו וישאפו · זאת ההבל לנעום · וזאת התאוה לאכול וללעום ·
ועליהם שומר איש מסרו וחכם · יכין לוכדם · ומלליח דרכם · ויסקל
ארחותם · ויפלם מעגלותם · משחת וממות ירחיקם · ולשלום ולחיים
ידביקם · ומרשע ומפשע ימנעם · ואל האמת ולצדק יניעם · ובגבול
אילו האנשים · כל חיה הבוסים · שרעלים ויעלים ואיים · וגמלי' חבוסי'
שמה יונים וצפורים ועורבים וחורים · לאה ואלפים · וכפירים טורפי'
וקמורי' וסוסים · וכרביי' לבוסים · שרעלי' ויעלי' ואיי' וגמלי' חבוסי'

חבשי׳ וחלדים · רנני׳ ולרים מפתני׳ ועקרבים · ואריות ודובי׳
פרדעי׳ ודגים · וכל אשר במים מוגים · ויורדני משם אל גינת אגוזי׳
בה כל פרי עץ וכל הארזים · עליהם עוף השמים ישכינו · ומבין עפאים
קול יתנו · מעיינותיהו יפוצו · ומחיה יזילו · כרמיה שורקים · מסולקי׳
ומעוזקים · שרשיה על יובל השלים · ויונקותיה על פלגיה מים תפריח ·
במוט כשאו עוללותיה · ובכתף סבלו אשכלותיה · שמים כסתרי׳ כעבי׳ ·
ותלמיה מרווים כרביבים · ענפיה תטיף ססים · וכופיה תגיעה בשמי׳ ·
בנחליה הנילו הרמונים · ובערוגתיה הזהירו השושנים · ועל פתחיה
כל מגדים · חדשים גם ישנים · והתמרים נתנו פריהם · והתאנה
פגיהם · הגפן הרקח · והדודאי׳ נתנו ריח · ויעלני הגנים · אל הר
גבנונים · שם כתר אופיר · ושוהם יקיר וספיר · וברזל ונחשת · ופטדה
וברקת · ובדיל ועופרת · ודר וסוחרת · וכתרשיש ובדולח · וגופרי׳ ומלח ·
וכל צפנת פענח · ותחת ההרים · הנזכרים · ארץ רחבת ידים · סביבותי׳
מקיפות כמים · בתוכה סלעים מבקעים · ועיינות נובעים · וגבעות ·
ובקעו׳ וגלי׳ · ונחלים · מדברו׳ · ונהרו׳ · ואגמים · וימי׳ יהמו גליה׳
ויחמרו מימיהם · רעשו הרים בגאוותם · ולא יעברו חוקם ובריתם
ויעבירני המים ההם · ויביאני אל גבול גדול מהם · וארא סוסי׳ ורוחות
נושבות ומרחפות · וסערות וזועות · וזועים תפרק הרים · ותשבר סלעי׳
יעיפו הרעמים · ירעיפו העננים · סוככים בשמים איתנים · חזיזים
ורביבים ורסיסים בגלים מלוקשים · ושעירים נוזלים · ושם אבני הברד
בתוך אוצר · והמה שמורים לעת צר · ליום קרב ומלחמה · ואחרי הגבול
הזה אש אכלה · אל השמים עולה · גחלים בוערים · ורשפים סוערים
להביה כחרבים · ושביבה ככוכבים · לא יכוה הגשמים · ולא ישטפוה
הימים · הסלעים ימסו ממרורותיה · והצרים יזובו משלהבותיה ·
אנכי כאשר ראיתי את אותה · וחזיתי דמותה רפו ידי · וכשלו ברכי
עששו מכעס עיני · ונפלו מפחד ימי · ולא יכלתי לעמוד · כי נפשי נבהלה
מאוד · ויגש הזקן אלי · ויעמדני על רגלי · ויאמר לי אל תירא ואל
ירך לבבך · כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך · ויעבר
גם הוא לפני · ויאמר בא ברוך ה׳ · ויקחני מהרה · ויעבירני אל
המדורה · וארא הלהבים לפניו מוסקים · והשביבי׳ לפניו דולקי׳ ·
והבשמים בנו מקיפים · ויהי כאשר יצאנו את חומם · ונצלנו מחומם ·
וארא אצל מדינה · ממלכות שמנה · להם זבולים · עצומים וגדולים ·
אמיצים וחזקים · כראוי מוצקים · אחד ואחד גביהם · ורום לא יבא
בניה׳ · אים ידובקו׳ יתהלכו ולא יתפרדו · מהנהגותם לא החלף ולא

תשתנה

השתנה · ובצאותם לא תמנה · ולא תספר וכולם מנצחים · וברוך יחד
משבחים · לעולם עומדים · ולאורם עובדים · שומרים חוקותם ומחזיקי׳
בבריתם · רעה לא תאונה אליהם · ונגע לא יקרב באהלם · לכחם
לכת שואפים · ועבודת׳ עבוד׳ נכספי׳ · אורחם שוקדו׳ נפשות׳ חולדו׳ ·
כי עליה׳ יזרח האורי ממע״ין טהו׳ · שמהמעין נכני׳ · באחרמים חיים ׃

בממלכה הראשונה אנשים טהורים גבורים · זכים וברים לעירי׳
וקטני׳ · אחים ולבני׳ ירצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו ·
וקרובים למלך משנה · מזיו כבודו יהנה · יחת מחמתו · ויבע׳ מאמתו ·
אם יקרב אליו יכנע · ואורו ימנע · גויתו תדל׳ · ומאורו יראה אפלה ·
ואם ירחיק ממכונו יזהיר · וכבקר יאיר · צורתו תמל׳ · ולעין יראה ויגלה ׃

בממלכה השנית אנשים שונים · חכמי׳ וידועי׳ המוכי׳ בעבודת׳
ופועלים מהירים במלאכתם · כותבי מכתבות · וחשבי מחשבות
מרחק רחוקי׳ · ופתוחי פתוחי׳ · בהם ינהג עמי׳ · יהיו חרטומי׳ וקוסמי׳
גיבורים ושרים · נגידים וסגנים וקרובים · יועצים ומליצים ומוכיחים ·
בדברי נכוחים · בו אחד במלאכתו רב ואב · כבצלאל ואהליאב · עליה׳
מושל · ירוץ כצבי ולא יכשל · סופר המלך ומשרתו · והיודע בואו וצאתו ·
ישע בנסעו · ויחנה בחנייתו · לא יצא מלפניו · ולא יסיר מנגד עיניו ׃

ובממלכה השלישית נשים שאננות · תופשים כנורים ועוגבים ·
ומיני זמרים · ותפום במצלצלים · ומסולות ונבלים ·
מפוזזו׳ ומכרכרו׳ · מרקדות ומשק״רות · עליהם מלכה ענוגה ורכה ·
פניה כשמש בצאתו · וכירח בתומתו · ועיניה כחרבות · ושיניה כעדר
הקצובות · שכולם מתאימות · ומכשול שלימות · כחוט השני שפתות׳
וכעין העורב קווצותיה · ההיאתה · כפלח הרמון רקתה · מבעד
לצמתה · אג״ן הסהר שור״רה · ותואר החמה תוארה · אור׳ · יגל ויהל ·
וכל רואה יתמה ויבהל ׃

ובממלכה הרביעית גברים גבורים · על הכל מאי״רים ונתיב׳
המלך יתהלך · ומשנהו ימלוך · ילבשהו מהדרו ·
ויעטהו מאורו · והוא כחתן יוצא מחופתו · ירוץ אורח כנתיבתו · ואין
נעלם מזיו ואין נסתר מחמתו · ולא יוכל אנוש להביט נכחו · ולהזכירו
נגהו · כרועה עדרו ירעה · ולעד מדרך לא יתעה · בחכמתו יבילם
ובתבונתו ינהלם ׃

ובממלכה החמשית אנשים אדומים · שופכי דמים · סעפים
וחנפים · שודדים ומזידים · הקרב אומנותם ומלחמת
מלאכתם · השוחד לוקחים · הנפשות רוצחי׳ [illegible]

השללים

הפללים · אוהבי און ומרמה · ומשכילי דעת ומזימה · שלטונם איש מלחמה · ובעל חמה · חכליו מוריק · ושיניו חורק · כמחיו מודכים · וחציו שנונים · חניתותם ערוכות · וקשתותיו דרוכות · פרסות סוסיו כצר נחשבו · וגלגליו כסופה ירחבו · הורג נקיים · וגוזל עניים האון פעלו · לא יכלם מדבר מרמה · לא יבוש מעשות זמה :

ובממלכה הששית אנשים צדיקים · בתום מחזיקים · דרכיהם ברים · ומעשיהם מיושרים · ומתמוך בשוחד נוערי' כפיהם · ומראות ברע עוצמים עיניהם · הצדק עושים · והבצע מאוסי' יושבי אהלים · מורים בפלילים · שופטים ושוטרים · דיינים וחבריהם נביאי' וכפיחי' · כהנים וגאונים · עליהם נגיד · צדיק וחסד · באמת ידין אומרו · ובצדק שפוט עמיתו · לא ימלא חמס ורשע אתו · כי שבט מישור מלכותו :

ובממלכה השביעית אנשים בעלי תושיה · ומדה · ובינה וערמה כמני במעשיהם מקשים · ובלכתם בוספים · לחסד אוצרים ושומרים · ועל פשע נוקמים ונוטרים · לא יסחרו מרה · ולא יראו מעבירה · לא ימהרו לריב ומג"ק · ולא ימובו להתפים ולרצות · בהם צדיק נדבה ונראה · ורשע מתערה ומתגאה · בגאוה פנים · ושר חמשים · ויועץ תחבולות חכם חרשים · טוב עם ה' ועם אנשים · ונבון לחשים · טובח ואופה · חובש ורופא · כרסמי וקוטני · ילבנו ושילחני · נאמן יז"לי ונדיב וכל האדון להם · והרודה בהם · איש גבור וחכם בחכמתו · ויחיד בתבונתו · עליו מראה כבוד · והדר והוד · בדעת מתפאר · ובכסל מתעטר ומתזהר :

ובממלכה השמינית עמים ולאומים גדולים ועצומים · לא יוכל למנותם ולספרם · בלתי בוראם ויוצרם · בזבול אלו החיילים · שנים עשר מרגלים · יגורו בהם · ויגירו ביניהם · אל נגד אחד ילכו · ואל פנה אחד ימשכו · לא ישגו האחרונים את הראשונים אבל אלו נוסעים ואלו אחריהם חונים פניהם מאירי' כעין חשמלים · ויסו את מוטטים · וכחרבים להטים · ואחרי הממלכות האילו זבול אחד על תוהו ובוהו מוסד · ארצו ארוכה ורחבה · כמדבר וערבה אין בה שוכנים · והרים ותושבים וגרים · על כן לא תמדד עבתו · ולא יודע שיעור קומתו · והכל בתוכו נתונים · ערוכים נבונים · ברוב כחן ונגיעם · ובגודל אורויסיעם · ומזה נחלקים · מועדים ועיתים · שמכים · רגעים ושעו' וימים ושנים :

ויהי כאשר הגענו לקצותו · וקרבנו לעבודתו · וקרא לזרנת

ותופלאות פליאות · ומראות נוראות · מלאכים חיילים גדולים
וכרובים עלו עצומים : שרפים עומדים · משבחים ומודים ומיחדים ·
ושנאנים ואופנים מזמרים ומנגנים · נפשות מקדישות · ורוחו' מכנו'
נורא ואומר מה נורא המקום הזה · אשר אני חוזה · ויאמר של נעלך
מעל רגלך · והציל יחידתך · מחמום גויתך · ועד שרעפיך · והנא
עפעפך · ורא' בעוני מחשבותיך · באשיני לבבך · אמרתי לו היש לאדוני
עוד דבר שלא הראנו בעיני · ולא אשורני באישוני · ויאמר יש אח' ואין
שני לו · גם בן ואח אין לו · ואין קץ לכל עמלו · המקו' לא יכלכלהו :
והזמנים לא יקדימוהו · הלצבות תקצרנה מלספר גדלו · והלשונות
תעצרנה לדב' הלולו · כי לו ההדר והוד · והנצח והכבוד והתפאר' והגדול'
והגבורה והממשלה · ומלכותו אשר לעדי עד לא תכלה ·
כי הוא עושה את כל אלה · אין אלוה בלתו · ואין צור זולתו · אין קץ
לדעתו · ואין חקר לתבונתו · לא ימלא קניינו · ולא יודע ענייננו :
ברוב גדולתו · תעלם מאנוש דעתו · מגודל יפעתו · נמנע ראותו · כי
השמש נסתר באורה · מהבירה · ובאחריתה מחזות' · לכן נלאו הנפשות
מהכירו · והלבבות משורו · אין לו תבנית ותדמהו · ולא דמות ותמשלהו
מעיין חכמה ומקורה · ועי"ן התבונה ועקר"ה · יודע הנסתרות הגלוי'
ונעלמות · בוחן לבבות · וחקר כליות · צדק ומשפט דתיו · וחסד ורחמי'
מדותיו · והיושר מעגליו · וכל יש מפעליו · אין תום מתומו · ואין רום
מבלעדי רומו · ואין שלו' זולתי שלומו · אמרתי לו בי אדוני הקשיבה
לקול תחנוני · כי לך נשאתי את עיני · ועליך השלכתי טורחי · ובידך
הפקדתי רוחי · הגידה לי במה אקדמנו · ואיך אדענו · כי תאו"ב תאב"תי
לדעתו · ונכסף נכספתי לראותו · ויאמר אם השמוך בדברי · ולא הסיר
מאחרי · ותדע את רוחך · כפי יכולתך וכוחך · איך תוכל לדעתו
ולחזותו · אמרתי לו ברוך תהיה · ולעד תחיה · כי הבאתני עד הלום
ליכנס ולילך בשלו' · אשריך ואשרי חביריך · בשומעי חכמתך והשומרי'
דרך · יהיה' אלהיך ברוך · אשר חפץ בך והמשילך · בעולמו · והפקידך
על עמו · ואשר נתני אליך · והשמיע והשמיעני מילך : יתעלה על כל
תפארת וגדולה · יתברך ויתעלה · על כל ברכה ותהלה · לעדי עד ולנצח
נצחי' · אמן נצח סלה אמן ואמן אמן :

תם ונשלם בעזר תם אל עולם ·
אשר מלכותו קיים לעולם :

חי בן מקיץ

על הדגה · אפליג דאגה:
כי הפילג · אותי דילג:
אודם פני: לאושלג:
אולי יקטן הוליד פלג

למי אנוס לעזרה מאמסיא · אנוע מפני שוד הזבובים ·
אשר לא יתנו השב לרוחי · בכל כותם יעיקוני כאויבים ·
ועל עיני ועפעפי ירזלון · באזני יאמרו שירי עגבים ·
אדמה לאכול פתילבדי · והם בו יאכל כלמו׳ זאבים ·
ועוד ישתו בכוס ייני · כאלו קראתים כאהובים או קרובים ·
ולא יראו לבד חלקם פקדתים · ביין עתיק ומשמן שה כשבים ·
ומעט רק אכול אשר לפני · ליין משתי ופת אוכלי תאבים
וכי אקרא למדעי לאכלה · והם יושבים ראש המסובים ·
יקול בי שתו כי הוא יכלם · בקור רוח שלגים או רביבים ·
ואולי זאת אקולה מפניהם · בכן אודה ליושב הכרובים ·

תם